

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών
Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Παιδαγωγικά μέσω Καινοτόμων Προσεγγίσεων, Τεχνολογίες και Εκπαίδευση

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Παιδικός Σταθμός και Τεχνολογία: Οι ΤΠΕ ως μεσολαβητής
ενίσχυσης της επικοινωνίας με τους γονείς**

POST GRADUATE THESIS

**Nursery School and Technology: ICT as a mediator enhancing
communication with parents**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ(ΤΩΝ)/NAME OF STUDENTS

Δήμητρα Μπούρχα

Dimitra Konstantinos Bourha

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THE SUPERVISOR

Τρυφαίνη Σιδηροπούλου

Trifeni Sidiropoulou

ΑΙΓΑΛΕΩ/AIGALEO 2018

Faculty of Health and Caring Professions
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Biomedical Sciences
Department of Treatment and Caring in Early Childhood

Inter-department Post Graduate Program
Pedagogs with New Approaches, Technologies and Education

POST GRADUATE THESIS

Nursery School and Technology: ICT as a mediator enhancing communication with parents

DIMITRA KONSTANTINOS BOURHA

17027

dbourha@hotmail.com

FIRST SUPERVISOR

Trifeni Sidiropoulou

SECOND SUPERVISOR

Paraskevi Foti

AIGALEO 2018

Δήλωση περί λογοκλοπής

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην διπλωματική μου εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Δήμητρα Μπούρχα

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω, όλους τους καθηγητές του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού προγράμματος «Παιδαγωγικά μέσω Καινοτόμων Προσεγγίσεων, Τεχνολογίες και Εκπαίδευση», του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν, κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου. Η ευκαιρία να είμαι μέλος αυτού του προγράμματος μου έδωσε γνώσεις και ευκαιρίες εξέλιξης, για τις οποίες είμαι ευγνώμων.

Κυρίως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, την κα Τρυφαίνη Σιδηροπούλου, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε να πραγματοποιήσω την παρούσα εργασία, την ενθάρρυνση, τις συμβουλές και τα σχόλια της, κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και της υλοποίησης.

Τέλος, ευχαριστώ ιδιαίτερα το σύζυγό μου, Βελισσάριο και τη μητέρα μου, Βαρβάρα, για την αμέριστη στήριξη, ενθάρρυνση και κατανόηση, καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Αφιερώσεις

Αφιερώνω αυτή την προσπάθεια στην κόρη μου Βάνα, η οποία πολλές φορές στερήθηκε προσωπικές μας στιγμές, προκειμένου να είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις, που το μεταπτυχιακό πρόγραμμα απαιτούσε.

Μέσα από αυτό εύχομαι να της μετέφερα την αγάπη μου για γνώση και εξέλιξη, και ελπίζω στο μέλλον να βρεθεί στη θέση μου, προσπαθώντας να διεκδικήσει και εκείνη έναν αντίστοιχο μεταπτυχιακό τίτλο.

Περίληψη

Ενώ ο παραδοσιακός τρόπος εκπαίδευσης και επικοινωνίας πρόσωπο με πρόσωπο, παραμένει αρκετά αποδοτικός, η χρήση, ωστόσο, των εργαλείων μιας «ηλεκτρονικής πλατφόρμας», ανοίγει νέους ορίζοντες στη μάθηση, τέτοιους που δεν υπήρχαν πριν 20 χρόνια.

Πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν διαπιστώσει, ότι εξοικονομούν χρόνο και βελτιώνουν σημαντικά το επίπεδο μάθησης των μαθητών και της ενημέρωσης των γονέων τους, επιτρέποντάς τους να έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό έξω από την σχολική αίθουσα. Αυτό τους επιτρέπει να χρησιμοποιούν το χρόνο των συναντήσεων πρόσωπο με πρόσωπο για επεξηγήσεις και επίλυση προβλημάτων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η σύνδεση των ΤΠΕ στην επικοινωνιακή πολιτική του σχολικού πλαισίου, καθώς και στην εξελικτική πορεία των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Η μέθοδος στην οποία στηριχθήκαμε για να πραγματοποιήσουμε τη συγκεκριμένη εργασία ήταν η έρευνα δράσης. Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης χρησιμοποιείται ως όρος για να περιγράψει μια σειρά δραστηριοτήτων με τη χρήση των Αναλυτικών Προγραμμάτων (ΑΠ), την εξελικτική πορεία του παιδαγωγού, τόσο στη βελτίωση των σχολικών προγραμμάτων, όσο και στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής. Κοινό στοιχείο αυτών των δραστηριοτήτων είναι οι στρατηγικές προγραμματισμένης δράσης, οι οποίες μετά την εφαρμογή τους υπόκεινται σε συστηματική παρατήρηση, κριτικό στοχασμό και αλλαγή. Είναι εξαιρετικά σημαντικό το γεγονός ότι, οι εκπαιδευτικοί, μέσω αυτής της διαδικασίας, εμπλουτίζονται πρακτικά, αναμορφώνουν και επεκτείνουν την ακαδημαϊκή γνώση.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα θα αποδείξουν την αναγκαιότητα της καλής επικοινωνίας μεταξύ παιδικού σταθμού και οικογένειας, καθώς και την ύπαρξη νέων τρόπων που την υποστηρίζουν.

Abstract

While the traditional way of education and face-to-face communication, remains quite profitable, the use, however, the tools of a "platform", opens new horizons for learning, such that did not exist 20 years ago.

Many teachers have found that save time and significantly improve the learning level of students and update of their parents, allowing them to access the educational material outside the classroom. This allows them to use the time of face-to-face meetings for explanations and problem solving.

The aim of this work is the link of ICT in the communication policy of the school environment, as well as in the evolutionary path of preschoolers.

The method in which we have relied in order to carry out the specific task was to action research. Educational action research is used as a term to describe a series of activities with the use of analytical Pre-letters (AP), the evolutionary course of studies, both in improving school curricula, as well as in the formulation of educational policy. Common element of these activities is planned action strategies, which after their application is subject to systematic observation, critical reflection and change. It is extremely important that teachers, through this process, enhanced practical, revising and extending academic knowledge.

The expected results will demonstrate the necessity of good communication between kindergarten and the family, as well as the existence of new ways that support it.

Περιεχόμενα

.....	i
.....	i
.....	i
Δήλωση περί λογοκλοπής	iii
Ευχαριστίες.....	v
Αφιερώσεις	vi
Περίληψη	vii
Abstract	ix
Συνομογραφίες	xii
Πρόλογος	1
Εισαγωγή	3
Κεφάλαιο 1^ο: Θεωρητικό Πλαίσιο	5
1.1 Τι είναι παιδικός σταθμός.....	5
1.2 Παιδικός Σταθμός και οικογένεια.....	6
1.3 Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στον Παιδικό σταθμό.....	8
1.4 Πλεονεκτήματα χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	10
1.5 Μειονεκτήματα χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	13
1.6 Επικοινωνία με την οικογένεια με τη χρήση των ΤΠΕ.....	15
1.7 Σύγκριση με αντίστοιχες έρευνες.....	17
Κεφάλαιο 2^ο: Μεθοδολογία	18
2.1 Τι είναι η έρευνα δράσης.....	18
2.2 Σύντομη ιστορική αναδρομή.....	20
2.3 Μοντέλα οργάνωσης της έρευνας δράσης.....	21
2.4 Διενέργεια έρευνας δράσης.....	21
2.5 Επιλογή έρευνας δράσης ως μεθόδου.....	23
Κεφάλαιο 3^ο: Σχεδιασμός και εφαρμογή της έρευνας δράσης	25
3.1 Ερωτήματα – Πεδίο διερεύνησης.....	25
3.2 Σχεδιασμός λύσης ερευνητικού προβλήματος.....	27
3.3 Εισαγωγή αλλαγών - λύσεων.....	28
3.4 Παρατήρηση και συλλογή δεδομένων.....	31
3.5 Ανάλυση δεδομένων και παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	34
Κεφάλαιο 4^ο: Διαπιστώσεις – Προτάσεις	2

Αναφορές	4
Ξενόγλωσσες	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Ελληνόγλωσσες.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Ιστοσελίδες	7
Πηγές Εικόνων	8

Συντομογραφίες

Αγγλική ορολογία

ΤΠΕ

ΒΝΣ

Web 2.0

STEM

(Science,

Technology,

Engineering

and

Mathematics

Bee bot

USB

(Universal

Serial Bus

Padlet

Ελληνική ορολογία

Τεχνολογίες των Πληροφοριών και
της Επικοινωνίας

Βρεφονηπιακός Σταθμός

Ιστός 2.0 (όπως το ιστολόγιο, τα μέσα
κοινωνικής δικτύωσης κλπ.)

Φυσικές Επιστήμες, Τεχνολογία,

Επιστήμη των Μηχανικών και

Μαθηματικά

Προγραμματιζόμενο ρομπότ δαπέδου

Ενιαίος Σειριακός Δίαυλος

Ψηφιακός Πίνακας Ανακοινώσεων

Πρόλογος

Αυτή η διπλωματική εργασία αποτελεί μια έρευνα, μέσα από την οποία θα προσπαθήσουμε να διαπιστώσουμε, αν η χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο στην επικοινωνία του βρεφονηπιακού σταθμού με τους γονείς των φιλοξενούμενων παιδιών.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο Βρεφονηπιακό Σταθμό – Ιδιωτικό νηπιαγωγείο «Ονειροδρόμιο», το οποίο εδρεύει στην πόλη της Λαμίας, στο νομό Φθιώτιδας.

Μέσα από την ποιοτική έρευνα και συγκεκριμένα με εργαλείο την έρευνα δράσης, θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τη σημαντικότητα της τεχνολογίας στην επαφή και ενημέρωση των γονέων, προκειμένου να αναδειχθεί το παιδαγωγικό έργο και η εξελικτική πορεία των παιδιών, που φοιτούν στο βρεφονηπιακό σταθμό – νηπιαγωγείο.

Ζούμε σε μια εποχή, όπου τα ψηφιακά μέσα συμβάλουν στη μάθηση και στην ανάπτυξη των παιδιών μέσα από τη χρήση κατάλληλου λογισμικού και αναμόρφωση του παιδαγωγικού προγράμματος. Οι ΤΠΕ έρχονται να υποστηρίξουν την εκπαιδευτική διαδικασία ως ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο. Ο παιδαγωγός από την πλευρά του θα εκμεταλλευτεί τα τεχνολογικά μέσα, ώστε να δημιουργήσει ένα καλύτερο και πιο αποτελεσματικό περιβάλλον συνεργασίας με τους γονείς.

Σύμφωνα με τη Straker (1993) προτείνονται στρατηγικές που προάγουν τη συνεργασία μεταξύ παιδαγωγών και οικογένειας, αναφορικά με την εκπαίδευση των μικρών παιδιών στις ΤΠΕ:

- εργαστήρια για γονείς σε μικρές ομάδες όπου θα μπορούν να μιλήσουν για τη δουλειά των παιδιών με τις ΤΠΕ.
- καταστάσεις όπου οι γονείς θα μπορούν να παρατηρήσουν τα μικρά παιδιά να εργάζονται στον υπολογιστή στην τάξη.
- επίδειξη των σχετικών με τις ΤΠΕ εργασιών των παιδιών στην είσοδο του σχολείου, ώστε να πληροφορηθούν οι γονείς και να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον τους.
- συμμετοχή των γονιών σε ομαδική εργασία με τα παιδιά στην τάξη.
- δυνατότητα για τα παιδιά να δανειστούν από το σχολείο εξοπλισμό ή λογισμικό.

- παροχή συμβουλής στους γονείς, αναφορικά με το λογισμικό, που αγοράζεται στο σπίτι (π.χ. εκπαιδευτική καταλληλότητα των ηλεκτρονικών παιχνιδιών) (Νικολοπούλου, 2009).

Οι ΤΠΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ώστε να ενδυναμώσουν και να διατηρήσουν τους συνδέσμους μεταξύ σχολικού και οικογενειακού περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενδυνάμωση της επικοινωνίας μεταξύ παιδικού σταθμού και γονέων. Οι ζωγραφιές των παιδιών μπορούν να αποθηκευτούν σε ένα cd-rom που θα διανεμηθεί στους γονείς, οι εργασίες των παιδιών να σταλούν στους γονείς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ψηφιακές φωτογραφίες διαφορετικών μαθησιακών δραστηριοτήτων ή σαρωμένες φωτογραφίες από τις ζωγραφιές των παιδιών μπορεί να συμπεριληφθούν στο φάκελο κάθε νήπιο που επιδεικνύεται στους γονείς (Hertzog & Klein, 2005).

Με άλλα λόγια, οι ΤΠΕ διαμορφώνουν μια νέα κουλτούρα μάθησης και αποτελούν βασικό εργαλείο μετασχηματισμού της συνολικής εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενίσχυσης της μάθησης και, τελικά, ποιοτικής αναβάθμισης του εκπαιδευτικού αποτελέσματος (Τζιμογιάννης, 2015).

Εισαγωγή

Σύμφωνα με την Α. Φραγκουδάκη, το σχολείο αποτελεί «τον επίσημο και αποκλειστικά επιφορτισμένο θεσμό με τη μετάδοση, αναπαραγωγή της γνώσης, το μόνο θεσμό που έχει το δικαίωμα να πιστοποιεί την κατοχή γνώσεων, άρα τον μόνο που η σφραγίδα του πιστοποιεί την κατοχή γνώσεων σε μια κοινωνία». Στο νέο σχολείο η τεχνολογία κυριαρχεί και καθορίζει σε σημαντικό βαθμό τόσο την ποιότητα, όσο και την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η γνώση παράγεται, μεταδίδεται και αναπαράγεται μέσα από νέους διαύλους και δομές, οπότε και μπορούμε να μιλάμε για μια «νέα κοινωνιολογία της γνώσης». Η χρήση της νέας τεχνολογίας και ειδικότερα του διαδικτύου στο σχολικό περιβάλλον δημιουργεί νέα δεδομένα και καινοτόμες, για την εκπαιδευτική πρακτική και οργανωτική δομή, προσεγγίσεις και διαχειριστικές δυναμικές της γνώσης (Κυρίδης, Δρόσος, & Ντίνας, 2005, σσ. 70-71).

Αναμφίβολα, οι ΤΠΕ δεν είναι μια τάση της εποχής που προωθείται απλά από εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές. Ούτε αποτελεί μια ευκαιριακή-εντυπωσιακή καινοτομία ή ένα εξαιρετικό γεγονός για τη σχολική τάξη. Φέρνουν στην εκπαίδευση πολύ περισσότερα πράγματα από την εξοικείωση των μαθητών με τους υπολογιστές και μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων ενός σύγχρονου προγράμματος σπουδών (Τζιμογιάννης, 2015).

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία αφορά σε μια έρευνα δράσης που διεξάγεται σε ένα ιδιωτικό βρεφονηπιακό σταθμό – νηπιαγωγείο και αφορά στην επικοινωνία οικογένειας και σχολείου μέσα από την χρήση των ΤΠΕ. Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην έννοια του παιδικού σταθμού, στη χρησιμότητά του σε σχέση με την οικογένεια, τη χρήση των ΤΠΕ σε σχέση με την επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια, καθώς και τη σύγκριση της έρευνάς μας σε σχέση με άλλες αντίστοιχες έρευνες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην έρευνα δράσης και σε μια σύντομη ιστορική αναδρομή για την εξέλιξή της. Ειδική μνεία γίνεται στα μοντέλα οργάνωσης της έρευνας δράσης, τον τρόπο με τον οποίο διενεργείται, καθώς και το λόγο επιλογής της συγκεκριμένης μεθόδου προκειμένου να διεκπεραιώσουμε την εργασία μας.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται συζήτηση των δράσεων που σχεδιάστηκαν από την παιδαγωγική ομάδα του συγκεκριμένου σχολείου, προκειμένου να γίνει η ένταξη της

τεχνολογίας στην επικοινωνία με την οικογένεια και το σχολείο. Επίσης, θα αναφερθούμε στις δράσεις που υλοποιήθηκαν και πώς αυτές αξιολογήθηκαν ως προς το στόχο που είχε τεθεί εξ αρχής στο ερευνητικό μας ερώτημα.

Το τέταρτο μέρος κλείνει με τους προτεινόμενους προβληματισμούς για περαιτέρω διερεύνηση και προβληματισμό, ενώ δεν πρέπει να παραλείψουμε τη βιβλιογραφία, που χρησιμοποιήσαμε κατά τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής μας εργασίας.

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να παρουσιάσει τη σημαντικότητα της τεχνολογίας στη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας και να στηρίξει τα γνωρίσματα χρήσης των ΤΠΕ, προσανατολιζόμενη σε μελλοντικές πρακτικές.

Κεφάλαιο 1^ο: Θεωρητικό Πλαίσιο

Ξεκινώντας την εργασία μας οφείλουμε να παρουσιάσουμε διεξοδικά τους βασικούς άξονες, που θα συντελέσουν στη δημιουργία αυτής. Με σαφήνεια και αναφορές καλούμαστε να εστιάσουμε στο τι είναι ο παιδικός σταθμός, η σχέση του με την οικογένεια και με τις Τεχνολογίες Επικοινωνιών στην εκπαίδευση.

1.1 Τι είναι παιδικός σταθμός

Ο παιδικός σταθμός είναι ουσιαστικά η πρώτη επαφή του παιδιού με ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Είναι ένα κοινωνικό και εκπαιδευτικό κέντρο, το οποίο στις μέρες μας θεωρείται αναγκαίο, οπότε και έχει καθιερωθεί ως θεσμός. Αποτελεί ένα ζωντανό οργανισμό συνεχώς εξελισσόμενο με πολλές προοπτικές, καθώς είναι ένα από τα καλύτερα μέσα προετοιμασίας της νέας γενιάς, η οποία υπόσχεται ένα καλύτερο αύριο. Αρχικά, δημιουργήθηκε από κοινωνική ανάγκη, και αυτό μπορεί να επιβεβαιωθεί από το ιστορικό του πλαίσιο. Βασικά, ο θεσμός αυτός εμφανίστηκε για να παρέχει την κατάλληλη αγωγή και φροντίδα στα παιδιά, αλλά και να ενισχύσει την εργαζόμενη μητέρα των μεγάλων αστικών κέντρων. Σήμερα, ο ρόλος του είναι πιο ευρύς και πολύμορφος και κατ' επέκταση η δουλειά του πιο υπεύθυνη. Κύριο μέλημα των κέντρων προσχολικής αγωγής είναι να φροντίσουν και να διαπαιδαγωγήσουν τα παιδιά, δημιουργώντας έτσι πιο συνεργάσιμα και κοινωνικά όντα.

Εικόνα 1

Τα παιδιά που φιλοξενούνται σε παιδικούς σταθμούς ευεργετούνται πολύπλευρα από το κατάλληλο περιβάλλον, την επίβλεψη και τις οργανωμένες δραστηριότητες του ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού. Εξασφαλίζεται, μέσα από ευνοϊκές συνθήκες, η ομαλή βιολογική και ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού, συνδυαστικά με το γεγονός ότι διαπλάθεται η προσωπικότητα και κατά συνέπεια η μετέπειτα εξέλιξή του. Για το λόγο αυτό οι παιδαγωγοί τηρούν κάποιες βασικές αρχές, όπως ο σεβασμός στα παιδιά και η αξιοπρεπής συμπεριφορά, η δημιουργία θετικών διαπροσωπικών σχέσεων, η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ενισχυμένου από πνευματικά ενδιαφέροντα, μέσα από τη συνεχή ενημέρωση και επαγγελματική ανάπτυξη. Επιπλέον, οι παιδαγωγοί οφείλουν να αξιοποιούν τις γνώσεις τους για τη δυναμική του ατόμου και της ομάδας, να διαμορφώνουν κατάλληλα το πρόγραμμα και τις μεθόδους διδασκαλίας, να παρέχουν δυνατότητες εξερεύνησης, να οδηγούν και να καθοδηγούν και να είναι φυσικά πάντα διαθέσιμοι απέναντι στα παιδιά, προκειμένου να καλύπτουν όλες τους τις ανάγκες (Naoum, 2014).

Μέσα σε ένα τόσο κατάλληλα διαμορφωμένο περιβάλλον, οι γονείς ενημερώνονται από το παιδαγωγικό προσωπικό, αλλά συνδυαστικά και από άλλους εξωτερικούς συνεργάτες (π.χ. ψυχολόγος), οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν σε τυχόν προβλήματα συμπεριφοράς, που ενδεχομένως θα προκύψουν. Αυτό προέρχεται από την τάση των γονέων να ζητούν συμβουλές από τις παιδαγωγούς, οι οποίες θα δώσουν 'λύσεις', αποσυμφωρίζοντας κυρίως τη μητέρα από το άγχος και τις ευθύνες διαπαιδαγώγησης του ίδιου της του παιδιού.

1.2 Παιδικός Σταθμός και οικογένεια

Η αγωγή και η διαδικασία της μάθησης αποτελούν μια συνεχή διεργασία, η οποία ξεκινά από τη στιγμή που γεννιέται ένα παιδί και συνεχίζεται τόσο στο οικογενειακό, όσο και στο σχολικό περιβάλλον. Η οικογένεια και το σχολείο αποτελούν για το παιδί δύο μικροσυστήματα, όπου το πρώτο επηρεάζει και επηρεάζεται από την εξέλιξή του και το δεύτερο επηρεάζει, επίσης, την εξέλιξη και την ανάπτυξή του. Αυτοί οι δύο θεσμοί αποτελούν καθοριστική συνιστώσα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, οπότε ο ένας επενεργεί στον άλλο. Η συνεργασία, λοιπόν, σχολείου – οικογένειας κρίνεται τουλάχιστον απαραίτητη, αφού το παιδί «μοιράζει» τη ζωή του μεταξύ των δύο.

Εικόνα 2

Ο Pestalozzi (1746-1887) και ο Humbolt (1767-1835) παιδαγωγοί του 19^{ου} αιώνα παρουσιάζουν πρώτοι ως παιδαγωγικό ζητούμενο την ανάπτυξη συστηματικών σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας (Μπρούζος, 1998). Το σχολείο φαίνεται να επιτυγχάνει τους εκπαιδευτικούς σκοπούς του, όταν καταφέρνει να συσχετίσει άμεσα την εκπαίδευση με το «curriculum του σπιτιού», όπως χαρακτηριστικά το αναφέρει ο Coleman (1998). Τα τελευταία 30 χρόνια έχουν επιστημονικά μελετηθεί πολλοί τρόποι βελτίωσης της σχέσης οικογένειας – σχολείου, από τους οποίους προέκυψαν θεωρητικά μοντέλα, τα οποία περιγράφουν τη σχέση αυτή. Αναφορικά, πρόκειται για το σταδιακό, το οργανισμικό, το οικοσυστημικό, το κοινωνικό, το πολιτικό, το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας – σχολείου των Ryan και Adams και το σφαιρικό μοντέλο. Κάθε ένα από αυτά πραγματεύεται τις σχέσεις οικογένειας - σχολείου από τη δική του οπτική, δίνοντας τους χειρισμούς και τους τρόπους καλής επικοινωνίας. Εμείς, από την άλλη, γενικεύοντας όλες τις παραπάνω μελέτες θέλουμε να εστιάσουμε στο γεγονός, ότι η ορθή αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο, θα συμβάλλει στην ανταλλαγή πληροφοριών, οπότε και στον καλύτερο σχεδιασμό παιδαγωγικών παρεμβάσεων, όπου ο τελικός αποδέκτης θα είναι το ίδιο το παιδί. Επιβάλλεται η καλή επικοινωνία και η ανταλλαγή πληροφοριών, δεξιοτήτων και εμπειριών, ώστε οι παιδαγωγοί να συνεργήσουν στη μεταφορά γνώσεων και πρακτικών και οι γονείς να μεταφέρουν τα αντίστοιχα μέσα από την οικογενειακή πραγματικότητα. Πολλοί μελετητές δίνουν έμφαση στην έννοια της αλληλεπίδρασης, σημειώνοντας ότι αυτή *«αφορά τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη συμπεριφορά και τις πράξεις του άλλου, την απόφασή μας να*

αντιδράσουμε σε αυτές και τον τρόπο με τον οποίο θα αντιληφθούμε την αντίδραση του άλλου στις δικές μας ενέργειες» (Μαλικιώση - Λοΐζου, 2001).

Η γονεϊκή εμπλοκή αφορά στην ανάμειξη των γονέων στη σχολική ρουτίνα με την καθοδήγηση των παιδαγωγών. Οι γονείς, δηλαδή, λαμβάνουν μέρος στις δραστηριότητες του σχολείου, συμμετέχουν σε σχολικές εκδηλώσεις, συμπράττουν για τη δημιουργία ενός κοινού οράματος, το οποίο θα φροντίσει να βελτιώσει την εκπαιδευτική διαδικασία προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, την ολιστική προσέγγιση της γνώσης και την μαθησιακή εξέλιξη του παιδιού.

1.3 Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στον Παιδικό σταθμό.

Μέχρι πριν μερικά χρόνια η ένταξη των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα φάνταζε ως κάτι περίπλοκο. Απαιτούσε ένα σύνολο συγκεκριμένων διαδικασιών, οι οποίες θα κάλυπταν και μια ευρεία γκάμα προσεγγίσεων.

Σύμφωνα με το Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΕΠΠΣ) Πληροφορικής, το Ελληνικό Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αναφέρει τα εξής ως γενικό σκοπό της ένταξης των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση: *«οι μαθητές χρησιμοποιούν με (ή χωρίς) τη βοήθεια του εκπαιδευτικού τον υπολογιστή ως «γνωστικό διερευνητικό εργαλείο», αναζητούν πληροφορίες, επικοινωνούν και προσεγγίζουν βασικές αρχές που διέπουν τη χρήση της υπολογιστικής τεχνολογίας» (ΥΠΕΠΘ, 1997).* Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων με τον υπολογιστή από τους μαθητές με τη βοήθεια των δασκάλων τους, αποβλέποντας σε μια ουσιαστική παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ (Μικρόπουλος, 2006).

Όταν ακολούθησε το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΥΠΕΠΘ, 2003), οι θέσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ήταν παρόμοιες. *«Η εισαγωγή και χρήση τους στην εκπαιδευτική πράξη δε θα πρέπει να αντιμετωπιστεί υπό το πρίσμα ενός απλού τεχνολογικού εκσυγχρονισμού ως αυτοσκοπού. Θα πρέπει να γίνει με παιδαγωγικές προϋποθέσεις οι οποίες θα εξασφαλίσουν την ανθρωπιστική παιδεία και την παιδεία που οραματιζόμαστε»,* ώστε ο μαθητής να προσεγγίσει κριτικά τόσο την κοινωνία της πληροφορίας όσο και την κοινωνία της γνώσης (Μικρόπουλος, 2006).

Εικόνα 3

Ωστόσο, για τον παιδικό σταθμό, δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο πλαίσιο, που να εστιάζει στους τρόπους και τις μεθόδους χρήσης των ΤΠΕ. Η εποχή μας πλέον, επιβάλλει τη συχνή επαφή των παιδιών με τεχνολογικά μέσα, με προσλαμβάνουσες κυρίως από το ίδιο το οικογενειακό τους περιβάλλον. Το γεγονός αυτό δημιούργησε τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε σταδιακά να γίνει άνοιγμα και από τα κέντρα προσχολικής εκπαίδευσης και αγωγής προς τις ΤΠΕ. Οι περισσότεροι μελετητές υποστηρίζουν ότι η χρήση της τεχνολογίας δεν είναι κατάλληλη για παιδιά κάτω των τριών ετών. *«Τα παιδιά μέχρι και την ηλικία των τριών ετών μαθαίνουν μέσω του σώματός τους, με τα πόδια, τα μάτια, τα αυτιά, τα χέρια και το στόμα τους, χαρακτηρίζονται από υπερβολική ζωντάνια και κινητικότητα, ενώ συνηθίζουν να εστιάζουν την προσοχή τους για μικρά χρονικά διαστήματα σε μια ποικιλία αντικειμένων»* (Κυρίδης, Δρόσος, & Ντίνας, 2005). Για το λόγο αυτό, σύμφωνα με τον Gardner, τα παιδιά αυτής της ηλικίας επιδεικνύουν μια ποικιλία από στυλ μάθησης και τοιουτοτρόπως για τη συντριπτική πλειοψηφία τους δεν είναι κατάλληλη η δασκαλοκεντρική προσέγγιση της μαθησιακής διδασκαλίας (Κυρίδης, Δρόσος, & Ντίνας, 2005).

«Η χρήση του υπολογιστή κατά τη διδασκαλία είναι κάτι πολύ περισσότερο από την αξιοποίησή του ως εποπτικού υλικού, καθώς περιλαμβάνει όλες εκείνες τις δραστηριότητες που εμπλέκουν το παιδί στην αλληλεπίδραση με τον Η.Υ. Ο Η.Υ. στην περίπτωση αυτή ενσωματώνεται στη διαδικασία της αγωγής και της μάθησης όχι απλά ως ένα μέσο που χειρίζεται ο εκπαιδευτικός, αλλά ως παιδαγωγικό υλικό, με το οποίο αλληλεπιδρά δημιουργικά ο μαθητής.» (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2009). Προς αυτή την

κατεύθυνση κινείται ένα μεγάλο μέρος των ερευνών σχετικά με την εισαγωγή των ΤΠΕ στην Προσχολική Εκπαίδευση.

Οι παιδαγωγοί καλούνται να χρησιμοποιήσουν τον υπολογιστή με σκοπό την ανάπτυξη της σκέψης και την προώθηση της μάθησης των παιδιών. Οι Davidson και Wright (1994) θεώρησαν ότι η ενσωμάτωση των υπολογιστών αποτελεί μια κοινωνική δραστηριότητα και η Haugen (1998) πρόσθεσε ότι η καλύτερη αφετηρία, ώστε η χρήση των υπολογιστών να ωφελήσει τα μικρά παιδιά, είναι να ενσωματωθούν στις θεματικές ενότητες διδασκαλίας, όπως ενσωματώνονται τα υλικά με τα οποία έχουν ήδη εξοικειωθεί τα παιδιά (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2009).

Σύμφωνα με το Μικρόπουλο (2006) επιδιώκεται η μαθητοκεντρική και όχι η τεχνοκρατική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση. *«Σύμφωνα με τη μαθητοκεντρική προσέγγιση ο μαθητής είναι δημιουργός του δικού του μαθησιακού περιβάλλοντος και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της εργασίας του με τον υπολογιστή βασίζεται άμεσα στους σκοπούς και τους στόχους του μαθήματος και στη φύση των μαθησιακών διαδικασιών».*

1.4 Πλεονεκτήματα χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Είναι πρόπον σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε βασικά χαρακτηριστικά της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών (Ν.Τ), που συμβάλλουν θετικά στο παιδί και κατ' επέκταση στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα:

- ✓ Ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί παιδαγωγικά τις Ν.Τ καθημερινά, δημιουργώντας ένα σύστημα κατανοητό και κατάλληλα προσεγγίσιμο για μια δημιουργική μάθηση. Επίσης, ο εκπαιδευτικός προσπαθεί μέσα από ένα τεράστιο όγκο πληροφοριών να επιλέγει εκείνες που οι μαθητές θα μπορούν να συναντούν εντός και εκτός σχολείου, με τέτοιες μεθόδους που να συμβάλλει στην ώριμη σκέψη και εξέλιξη του παιδιού.
- ✓ Μέσα από τις ΤΠΕ δημιουργούνται νέοι ρόλοι και σχέσεις μεταξύ παιδαγωγού και παιδιού, αλλά και γενικότερα στη σχολική κοινότητα, η οποία αναπροσαρμόζεται κάθε φορά, που η παιδαγωγική τροποποιείται. Ο μαθητής πρέπει να προσπαθήσει να γίνει ερευνητής, να επικοινωνεί με τον υπολογιστή, ενώ τείνει

να αποκτά μια βαθιά και δημιουργική σχέση με τα συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα στα οποία εκπαιδεύεται, μέσα από μια βιωματική διαδικασία.

- ✓ Τροποποιείται το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας και δημιουργείται ένα νέο μαθησιακό περιβάλλον, στο οποίο το σχολείο θα προσφέρει τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες.
- ✓ *«Δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για σχολικό κλίμα συνεργασίας, επικοινωνίας, ανατροφοδότησης, διάχυσης γνώσης, ανταλλαγής εμπειριών. Αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο που βοηθά και ενισχύει τον τρόπο σκέψης, οργάνωσης, κατανόησης και επίλυσης προβλημάτων και διαχείρισης πληροφοριών. Βοηθούν τα μέλη και τους παράγοντες της σχολικής κοινότητας να ενημερωθούν, να ψυχαγωγηθούν, να προβληθούν, να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και υπηρεσίες» (Ζωγόπουλος, 2009).*
- ✓ Μέσω της εικόνας μεταδίδουν πιο δυναμικά την πληροφορία βοηθώντας στην ανακάλυψη όρων και εννοιών, οι οποίες θεωρητικά δυσκολεύουν το μαθητή στην κατανόησή τους.
- ✓ *«Βελτιώνουν την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη δυναμική διάχυση της γνώσης. Μειώνουν τον πληροφορικό αναλφαθητισμό, ενώ συμβάλλουν καθοριστικά στη συστηματική αξιοποίηση και υποστήριξη των μαθημάτων μέσω του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού για κάθε γνωστική περιοχή και αναβαθμίζουν την ευελιξία εφαρμογής μεθόδων διδασκαλίας» (Ζωγόπουλος, 2009).*
- ✓ Οι ΤΠΕ συμβάλλουν στη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, ενεργοποιούν καινοτόμες ικανότητες, με αποτέλεσμα ο παιδαγωγός να οδηγείται στην εφαρμογή ενεργητικών μεθόδων μάθησης.
- ✓ Οι μαθητές «σερφάροντας» οδηγούνται στη γνώση ανάλογα με την περειέργειά τους.
- ✓ *«προάγουν την επίκαιρη γνώση, την επικοινωνία, τη συνεργασία, την πρωτοβουλία, τη γνωριμία με άλλες γλώσσες, πολιτισμούς, ήθη και έθιμα» (Ζωγόπουλος, 2009).*
- ✓ Οι μαθητές μέσα από εργασίες, τις οποίες ετοιμάζουν και παρουσιάζουν πειραματίζονται, αυξάνοντας την πρόσβαση σε πληροφορίες, βελτιώνοντας την ποιότητά τους, ενισχύοντας την αυτοπεποίθησή τους και φυσικά

ενδυναμώνοντας τη συνεργατικότητα μεταξύ των. Αυτό ενθαρρύνει τον παιδαγωγό να οργανώνει τη μάθηση μέσα από την ολιστική προσέγγιση της γνώσης.

- ✓ Εκσυγχρονίζονται τα προγράμματα σπουδών, γίνονται πιο ευέλικτα, τόσο ως προς το περιεχόμενο, όσο και ως προς τη μεθοδολογία τους, οπότε και οι μαθητές εκφράζονται πιο άμεσα και με μεγαλύτερη ευελιξία.
- ✓ *«επαναπροσδιορίζουν τις κοινωνικές δομές και μετατοπίζουν το κέντρο βάρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας, διαμορφώνοντας έτσι νέους όρους στο "διδασκτικό και παιδαγωγικό συμβόλαιο"» (Ζωγόπουλος, 2009).*
- ✓ Η επιτυχημένη επικοινωνία μεταξύ παιδαγωγού και παιδιού επιτυγχάνεται μέσω της βελτίωσης της αγωγής, οπότε και τα μηνύματα του ενός προς τον άλλο αποκωδικοποιούνται σωστά και με ακρίβεια. Έτσι, επιτυγχάνεται μια αμφίδρομη επικοινωνία.
- ✓ Μέσα από τη χρήση των Ν.Τ επιδιώκεται η δημιουργία ελεύθερων και κριτικών ατόμων, που θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας με μια πιο εμπειριστατωμένη κοινωνιολογική και ανθρωπολογική διάσταση.
- ✓ *«παρέχουν στο μαθητή σύγχρονη επιστημονική γνώση και μεθοδολογία, με αναπροσαρμογή στις εξελίξεις. Η μάθηση επιτυγχάνεται με βάση την ενεργή και βιωματική ανακάλυψη και αποτίμηση της γνώσης και των αξιών. Οι νέες τεχνολογίες και μέσα έκφρασης βοηθούν το μαθητή να καλλιεργήσει τις αναπτυξιακές του ανάγκες (διανοητική, συναισθηματική, ψυχοκινητική, κοινωνική, ηθική). Τον βοηθούν επίσης να ανακαλύπτει, να δημιουργεί σχέδια δράσης, να αποτιμά τις πηγές γνώσεων, να λαμβάνει αποφάσεις, να εκφράζεται δημιουργικά» (Ζωγόπουλος, 2009).*
- ✓ Ενισχύουν την ανάπτυξη ευέλικτων μορφών γνώσης μέσα από τη μη λεκτική επικοινωνία δίνοντας στο μαθητή τη δυνατότητα να αναγνωρίσει και να ασχοληθεί με τις δικές του ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις.
- ✓ Οι παιδαγωγοί έχουν τη δυνατότητα μέσω των ΤΠΕ να δομούν εναλλακτικά την εκπαιδευτική διαδικασία με ποικίλους προβληματισμούς, νέες ισορροπίες και σχέσεις.

- ✓ Η τεχνολογία δίνει τη δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των σχολείων που απέχουν χιλιόμετρα, ενισχύοντας την ανταλλαγή παιδαγωγικών μεθόδων και δράσεων.
- ✓ *«επιτυγχάνουν την αναγωγή της παθητικής μάθησης σε ένα μαθησιακό περιβάλλον, το οποίο θα διαμορφώνεται σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων ώστε να τους δραστηριοποιεί πνευματικά και κοινωνικά. Έτσι, κινητοποιώντας τη δημιουργικότητα των εκπαιδευομένων, συνεισφέρουν στην αλλαγή του περιβάλλοντος μάθησης»* (Ζωγόπουλος, 2009).
- ✓ Μέσα από την τροποποίηση του παραδοσιακού τρόπου μετάδοσης της γνώσης και την προσέγγιση νέων πηγών πληροφόρησης, οι μαθητές αποκτούν πλήθος πληροφοριών, δομώντας τη σκέψη τους και αποκτώντας προσωπική ικανότητα και αυτοεκτίμηση.

1.5 Μειονεκτήματα χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Στην απέναντι όχθη, υπάρχουν και κάποιοι οι οποίοι πιστεύουν, ότι υπάρχουν και αρνητικές επιδράσεις από τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Κάποιες από αυτές παρατίθενται στη συνέχεια:

- ✓ Η χρήση των Ν.Τ δεν έχει ομοιόμορφη κατανομή σε κάθε σχολική μονάδα, πόσο μάλλον στο σύνολο των σχολείων.
- ✓ Οι παιδαγωγοί οφείλουν να επιμορφωθούν ανάλογα για τη χρήση των Ν.Τ., οπότε και να τροποποιήσουν τον παιδαγωγικό τους σχεδιασμό ως προς το περιεχόμενο, τη μεθοδολογία και την τεχνική. Έτσι, θα αναπτυχθεί η κατάλληλη μεθοδολογία για την παραγωγή και μεταφορά της γνώσης.
- ✓ *«Αποτελεί μείζον πρόβλημα η δυνατότητα ορθολογικής διαχείρισης, επεξεργασίας, αξιολόγησης της πληροφορίας. Η έγκυρη και αξιόπιστη πληροφορία οφείλει να έχει ορισμένα χαρακτηριστικά για να μην απαξιώνεται και να είναι επίκαιρη, ποιοτική, ευπροσάρμοστη»* (Ζωγόπουλος, 2009).
- ✓ *«Δημιουργούνται νέες μαθησιακές ανάγκες για δεξιότητες που αφορούν τη συλλογή, πρόσβαση, αξιολόγηση, αποθήκευση, ανάκτηση, χειρισμού, μετάδοση, χρήσης και παρουσίασης των πληροφοριών, οι οποίες θα πρέπει αποτελεσματικά να αντιμετωπιστούν»* (Ζωγόπουλος, 2009).

- ✓ Κρίνεται απαραίτητη η ομογενοποίηση των Ν.Τ. και των κλασικών τρόπων έκφρασης, λόγω της μη συσχέτισης που παρουσιάζουν.
- ✓ Το μεγάλο κόστος που απαιτεί η νέα εκπαιδευτική διαδικασία (αγορά Η/Υ, περιφερειακών συστημάτων, λογισμικών προγραμμάτων κλπ.) προκαλεί μεγάλη αμφισβήτηση.
- ✓ Η εκπαίδευση αποτελεί τον πυρήνα της κριτικής ικανότητας του μαθητή, και όχι μια διαδικασία μεταφοράς πληροφοριών, μέσα στην οποία μπορεί να εγκλωβιστεί. Η εισροή διαδικτυακών γνώσεων μπορεί να προκαλέσει την παθητική μετάδοση της γνώσης.
- ✓ Η τήρηση του 'παιδαγωγικού συμβολαίου' οφείλει να τηρείται, καθώς δημιουργεί τα πρώτα «στεγανά» στη σχέση παιδαγωγών – παιδιών. Ειδάλλως, ελλοχεύει ο κίνδυνος συνεχούς έκρηξης γνώσεων και κατ' επέκταση δυσχέρειας στην αντίληψη και κατανόηση της γνωστικής ύλης.
- ✓ Εκτιμάται, ότι οι Ν.Τ. δε συμβάλλουν στην καλλιέργεια συναισθημάτων και επικοινωνίας αλλοιώνοντας τις ανθρώπινες σχέσεις, δημιουργώντας ζητήματα κοινωνικής αποξένωσης. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται και τη διαφοροποίηση της επικοινωνιακής πραγματικότητας, η οποία ενδέχεται να διαβρώσει την υπάρχουσα κοινωνική οργάνωση.
- ✓ Συχνό φαινόμενο της χρήσης του διαδικτύου είναι και η παραπληροφόρηση, η λανθασμένη διάδοση πληροφοριών, που μπορεί να οδηγήσει το χρήστη – παιδί σε άβουλο αποδέκτη. Αυτό, ενδεχομένως, να ενισχύσει τις κοινωνικές ανισότητες, λόγω υποτίμησης των ανθρώπινων αξιών.
- ✓ *«Εκτιμάται, ότι οι νέες τεχνολογίες στερούν από τα πρόσωπα, που επικοινωνούν, τα κοινωνικά, φυσικά και συνειρμικά γνωρίσματα, που συμβάλλουν στην πρόσωπο με πρόσωπο (face to face) επικοινωνία. Τα άτομα, που επικοινωνούν μέσω υπολογιστών σ' ένα περιβάλλον βασιζόμενο στο γραπτό κείμενο, δεν μπορούν να δουν, να ακούσουν και να αισθανθούν τη φυσική παρουσία των ανθρώπων, που επικοινωνούν. Η απουσία της φυσικής ρυθμιστικής ανατροφοδότησης στην επικοινωνία (που επιτυγχάνεται με χειρονομίες, νεύματα, τόνους φωνής, κλπ.), μπορεί να επιφέρει προβλήματα συντονισμού και να απομακρύνει κοινωνικά γνωρίσματα. Δίχως τα γνωρίσματα αυτά, η διαδικασία της επικοινωνίας μέσω των υπολογιστών μένει αποκλεισμένη σ' ένα κοινωνικό*

κενό, καθώς χάνεται κάθε έννοια ζωντανής αλληλεπίδρασης των επικοινωνιών πρόσωπο με πρόσωπο. Άρα, μειώνεται ο προσωπικός χαρακτήρας της επικοινωνίας» (Ζωγόπουλος, 2009).

- ✓ *Αναγκαίος κρίνεται, επίσης, και ο διαχωρισμός των εννοιών «γνώση» και «πληροφορία». Ως γνώση αναφέρεται «η μετεξέλιξη στον νου της καταγεγραμμένης πληροφορίας και εμπειρίας που παρέχει την εξοικείωση, την αντιληπτότητα και την κατανόηση των πραγμάτων και δίνει επιδεξιότητα και δυνατότητα καθοδήγησης στη λήψη αποφάσεων» (Βικιπαιδεία, 2017).*
- ✓ *«Εξάλειψη της τεchnοφοβίας, ορθολογική αντιμετώπιση αρνητικών στάσεων» (Ζωγόπουλος, 2009).*

1.6 Επικοινωνία με την οικογένεια με τη χρήση των ΤΠΕ

Υπάρχει η παραδοχή, ότι οι γονείς πολύ γρήγορα συνειδητοποιούν τη δεκτικότητα των παιδιών τους στο χειρισμό του Η.Υ. ή και του tablet, και επενδύουν σε αυτή την πραγματικότητα με απώτερο σκοπό να ωφεληθούν τα παιδιά τους. Σε αυτό το σημείο συνήθως οι γονείς επιζητούν τη συμβουλή των παιδαγωγών για θέματα όπως: επιλογή λογισμικών, χρόνος χρήσης των ΤΠΕ, το διαδίκτυο, τη διάδραση της οικογένειας με τις ΤΠΕ και την επίβλεψη των παιδιών. *«Οι παιδαγωγοί από την πλευρά τους εστιάζουν στην επιλογή αναπτυξιακά κατάλληλων λογισμικών, εστιάζοντας στην ποιότητα της ενασχόλησης και στον περιορισμό της διάρκειας χρήσης του μη αναπτυξιακά κατάλληλου λογισμικού, προϋποθέσεις για τη μαθησιακή αξιοποίηση του διαδικτύου και την επίβλεψη και αξιοποίηση των ευκαιριών για ουσιαστική διάδραση της οικογένειας με την ευκαιρία των δραστηριοτήτων με ΤΠΕ» (Φεσάκης, 2009).*

Για την εξασφάλιση της επικοινωνίας και την ενίσχυση της συμμετοχής των γονέων, το σχολείο μέσα από δίκτυα επικοινωνίας, τα οποία το ίδιο οφείλει να δημιουργήσει, θα συμβάλλει σε μια επιτυχημένη συνεργασία των δύο βασικών αξόνων, που συνδέονται με τη συναισθηματική και γνωστική εξέλιξη των παιδιών.

Μέσα από την πλέον συνηθισμένη μορφή ασύγχρονης επικοινωνίας, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), υποστηρίζεται η συνεργασία και η κοινωνική διαπραγμάτευση της γνώσης. Αποτελεί ένα τρόπο άμεσης ενημέρωσης του γονέα, αφού μπορεί να λάβει

ενημερωτικά έγγραφα, τόσο για την πορεία του παιδιού του, όσο και για θέματα, εκδηλώσεις και δράσεις, που αφορούν στο σχολείο.

Σημαντικό, επίσης, εργαλείο για την επικοινωνία με την οικογένεια, πλην των παραδοσιακών ενημερώσεων, αποτελεί και η ενεργή ιστοσελίδα της σχολικής μονάδας, η οποία παρέχει υλικό από τις παιδαγωγικές δράσεις που πραγματοποιούνται, και παράλληλα δίνουν στο γονέα τη δυνατότητα να συμβάλει στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, είτε με προσωπική ανάμειξη, είτε ενισχύοντας το παιδί με επιπλέον προσλαμβάνουσες στο σπίτι, χάρη στην πλήρη ενημέρωση που έχει λάβει.

Επίσης, τα πολύ διαδεδομένα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook και το Instagram, εφόσον τηρούνται οι απαραίτητοι κανόνες του GDPR, μπορούν με αμεσότητα να αναδείξουν τις δράσεις και τις βιωματικές προσεγγίσεις που πραγματοποιούνται εντός της σχολικής τάξης. Αντίστοιχα, αποτελεί ενεργητική συμμετοχή και αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων, εφόσον χρησιμοποιούνται ειδικές εφαρμογές και εργαλεία.

«Οι χρήστες του Facebook, διαμοιράζονται αρκετά από τα ποιοτικά στοιχεία των εκπαιδευτικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται στην παραδοσιακή τάξη, τα οποία δημιουργούνται από την αλληλεπίδραση των χρηστών μεταξύ τους, μέσα σε ένα καλά δομημένο κοινωνικό πλαίσιο μάθησης» (Mason, 2006).

Συμπερασματικά, λοιπόν, *«η συνεργασία μεταξύ σχολείου και οικογένειας μοιάζει να είναι στις μέρες μας περισσότερο επιβεβλημένη από ποτέ. Οι ρυθμοί της ζωής τόσο των παιδιών όσο και των γονέων μειώνουν σε σημαντικό βαθμό το χρόνο συνεύρεσής τους, ενώ οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες κυριαρχούν στο χρόνο των παιδιών. Έτσι, η συνεργασία των δύο βασικών φορέων αγωγής και κοινωνικοποίησης των παιδιών μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική ως προς την κατεύθυνση της έγκαιρης παρέμβασης σε προβλήματα, τα οποία μπορεί να συνδέονται είτε με τη μάθηση είτε με τη συμπεριφορά τους. Τα βασικά χαρακτηριστικά, τα οποία θα πρέπει να διακρίνουν τη συνεργασία των δύο φορέων, είναι η συνέχεια, ο προγραμματισμός, η επικοινωνία και η θετική στάση του ενός φορέα απέναντι στον άλλο. Ακόμα, δε θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι κοινός στόχος και των δύο φορέων είναι η αγωγή και η κοινωνικοποίηση των παιδιών, και το γεγονός αυτό θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση της συνεργασίας τους» (Δασκαλάκη, Δρόσος, & Κυρίδης, 2001).*

1.7 Σύγκριση με αντίστοιχες έρευνες

Μέσα από μια εκτενή αναζήτηση, τόσο στην Ελληνική, όσο και στην ξενόγλωσση θεωρία και έρευνα παρατηρήθηκε, ότι δεν υπάρχει αντίστοιχη επιστημονική απεικόνιση της κατάστασης σχετικά με τη μεσολάβηση των ΤΠΕ για την καλύτερη και εποικοδομητικότερη συνεργασία και εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική δραστηριότητα του παιδικού σταθμού.

Η συγκεκριμένη προσπάθεια έχει σκοπό να αποτιμήσει κατά πόσο υπάρχουν οι τρόποι και οι μέθοδοι για την αμεσότερη επικοινωνία του σχολείου και της οικογένειας, τον εξευγενισμό των σχέσεων και την αποδοχή της πραγματικότητας, που δηλώνει, ότι η προσχολική αγωγή ανοίγει τους πρώτους ορίζοντες και τις βασικές δεξιότητες, που θα αξιοποιηθούν αργότερα από τα ίδια τα παιδιά.

Η προαναφερθείσα αναζήτηση πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά σε πολλούς ιστότοπους με θέμα συνεργασία σχολείου – οικογένειας με τη χρήση τεχνολογικών μέσων, καθώς και βιβλιογραφικά, σε βιβλιοθήκες πανεπιστημίων, όπου και δεν βρέθηκε καμία ερευνητική προσπάθεια αποτίμησης. Η τεχνολογία ως μέσο επικοινωνίας με τους γονείς δεν έχει ακόμη εδραιωθεί στη χώρα μας, τουλάχιστον σε τέτοιο βαθμό, που να γίνει αντικείμενο εκτενούς μελέτης και έρευνας. Αν εξαιρέσουμε την πτυχιακή εργασία των Γκέσου Ελένης, Ζέρβα Στέλλας και Μαγγίνα Μαρίας με τίτλο: «Οικογένεια και βρεφονηπιακός σταθμός: Μορφές συνεργασίας για την ανάπτυξη του παιδιού», η οποία υπάρχει στο Ιδρυματικό αποθετήριο του ΤΕΙ Ηπείρου, δε βρήκαμε κάποια αντίστοιχη μελέτη. Σχετικά με αυτή, δε μπορέσαμε, δυστυχώς, να έχουμε τη δυνατότητα ανάγνωσης, λόγω του γεγονότος ότι δεν είχαμε πρόσβαση στο αντίστοιχο αποθετήριο.

Κεφάλαιο 2^ο: Μεθοδολογία

Επειδή η ερευνητική εργασία απαντά σε ερωτήματα, θέτει νέους προβληματισμούς, αναδεικνύει νέες ερευνητικές ανάγκες και καταλήγει σε προτάσεις με βάση τα δικά της αποτελέσματα και την ερμηνεία τους είναι απαραίτητο οι ερευνητές να δηλώνουν τον τρόπο με τον οποίο εργάστηκαν, πώς, δηλαδή, μεθόδευσαν την εργασία τους. Σε αυτό το κεφάλαιο, λοιπόν, περιγράφουμε αναλυτικά τη μεθοδολογία της έρευνας, δηλαδή τη συγκρότηση του ερευνητικού υλικού και τη διαδικασία της έρευνας (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2009).

2.1 Τι είναι η έρευνα δράσης

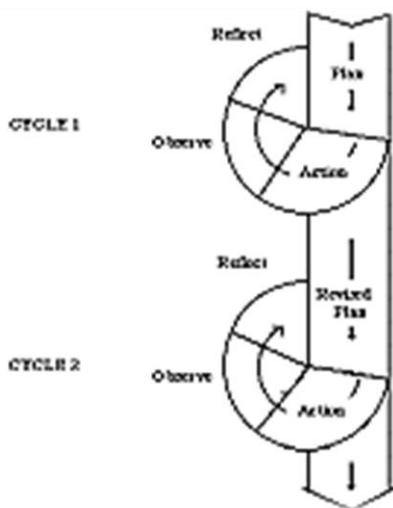
Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο γίνεται ευρύτερα γνωστή και στη χώρα μας, τόσο στο πεδίο της εκπαιδευτικής έρευνας, όσο και σε εκείνο της επαγγελματικής ανάπτυξης, η έννοια της έρευνας δράσης. Όπως προκύπτει και από τον ίδιο τον όρο, η έρευνα δράσης αποτελεί την ερευνητική προσέγγιση μιας συγκεκριμένης δράσης, αποτελεί δηλαδή έναν απλό και συγχρόνως επιστημονικό τρόπο για έναν επαγγελματία, τόσο στο χώρο της εκπαίδευσης, όσο και σε άλλους χώρους, να εξετάσει και να αξιολογήσει τις πρακτικές που ακολουθεί. Σύμφωνα με τους Carr και Kemmis (1986), η έρευνα δράσης είναι μια μορφή αναστοχαστικής έρευνας, που υλοποιείται από τους ίδιους τους συμμετέχοντες (π.χ. στο χώρο της εκπαίδευσης από εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους, συντονιστές, συμβούλους κλπ.) σε εκπαιδευτικό ή γενικότερο κοινωνικό πλαίσιο με σκοπό τη βελτίωση των κοινωνικών ή εκπαιδευτικών πρακτικών τους, αλλά και της βαθύτερης κατανόησης των πρακτικών αυτών και του πλαισίου μέσα στο οποίο πραγματοποιούνται. Η αξιοποίηση της υπάρχουσας επαγγελματικής εμπειρίας με σκοπό τη βελτίωση της πρακτικής αποτελεί το βασικό πυρήνα της έρευνας δράσης (Μάγος & Παναγοπούλου, 2008).

Η έρευνα δράσης είναι η μέθοδος έρευνας που αξιοποιείται, καταρχάς, από τους ανθρώπους για την αποκάλυψη και κατανόηση της “σιωπηρής” γνώσης, που ενυπάρχει στην πρακτική τους, τη βελτίωση αυτής της πρακτικής και την αλλαγή των καταστάσεων και των συνθηκών της πραγματικότητας μέσα στις οποίες αυτή υλοποιείται, όμως,

μπορεί να αξιοποιείται για την αλλαγή της πραγματικότητας με σκοπό την έρευνά της. Η έρευνα δράσης δεν είναι αποκομμένη από τις ανάγκες, τις ελπίδες, τις επιθυμίες, τις αξίες, την εμπειρία και τη γνώση των ερευνητών. Οι ίδιοι εμπλέκονται στη σύλληψη, τη διαδικασία, την εφαρμογή και την αποτίμησή της, ενώ παράλληλα συμμετέχουν και αλληλεπιδρούν στην ίδια κατάσταση με άλλους που συμβάλλουν ως συνεργάτες (Bryman, 2016).

Η βελτίωση και η εμπλοκή είναι κεντρικά σημεία στην έρευνα δράσης. Υπάρχει, πρώτον, η βελτίωση μιας πρακτικής κάποιου είδους, δεύτερον, η βελτίωση της κατανόησης της πρακτικής από αυτούς που την ασκούν, και, τρίτον, η βελτίωση της κατάστασης η οποία λαμβάνει χώρα η πρακτική (Robson, 2010).

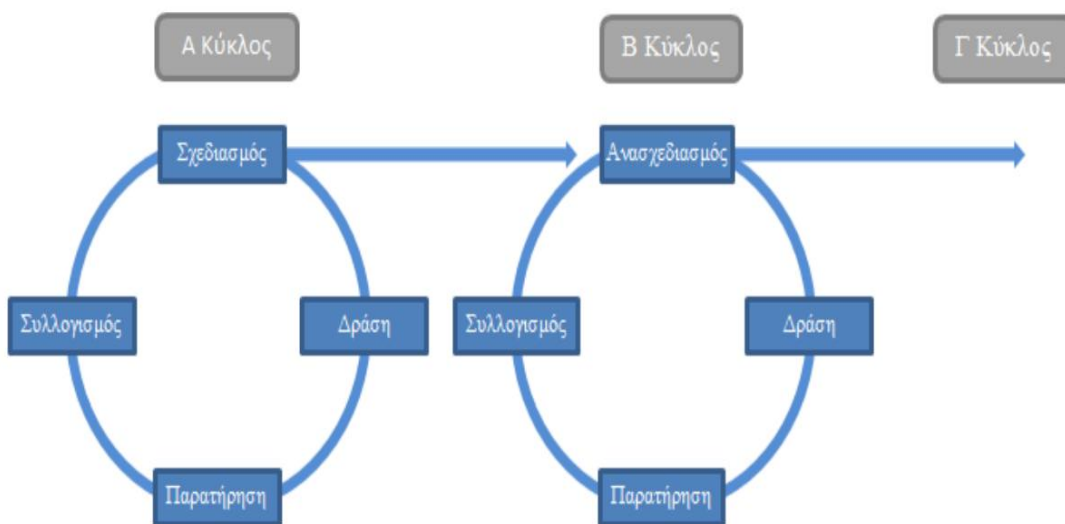
Μία ευρέως αποδεκτή εκδοχή της έρευνας δράσης, την εκλαμβάνει ως τελικό η κυκλική διαδικασία (Kemmis & Wilkinson, 1998). Αυτή περιλαμβάνει το σχεδιασμό μιας αλλαγής, τη δράση και μετά την παρατήρηση αυτού που συμβαίνει μετά την αλλαγή, την απεικόνιση αυτών των διαδικασιών και συνεπειών και τέλος το σχεδιασμό περαιτέρω δράσης και την επανάληψη του κύκλου (Robson, 2010).

Εικόνα 4

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι πρόκειται για μια σύνθετη ερευνητική μέθοδο, η οποία περιλαμβάνει την εξήγηση και την ερμηνεία, καθώς και τη δράση στην οποία οδηγείται για την αλλαγή της κατάστασης, αλλά και την παραγόμενη γνώση και, ενδεχομένως τη νέα έρευνα στην οποία οδηγούν τα συμπεράσματα της προηγούμενης. Επομένως, δεν είναι απλά μια μέθοδος έρευνας που συνεισφέρει στη βελτίωση και αλλαγή στο πλαίσιο

πραγματικών καταστάσεων, προσπορίζοντας γνώσεις και αυτογνωσία στον ερευνητή, αλλά μια κοινωνική, πολιτική και χειραφετική διαδικασία, όπου οι άνθρωποι που συμμετέχουν και συνεργάζονται για τη λύση ενός προβλήματος, παρεμβαίνοντας κριτικά, δρουν υπέρ της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης (Bygman, 2016).

Εικόνα 5

Έρευνα δράσης δεν είναι αυτό που συνηθίζουν να κάνουν οι παιδαγωγοί κατά τη διδασκαλία τους, δεν αποτελεί, δηλαδή, μία απλή επίλυση προβλημάτων και δεν αφορά κατ' επέκταση την έρευνα πάνω σε τρίτους. Επιπλέον, δεν είναι μία επιστημονική μέθοδος η οποία εφαρμόζεται στη διδασκαλία, ούτε και μέθοδος των ιστορικών επιστημών.

2.2 Σύντομη ιστορική αναδρομή

Πρώτος εμπνευστής της έρευνας δράσης ήταν ο Lewin, όπου κατά την πενταετία 1940 - 1945 καθιερώθηκε η «Σχολή του Lewin» στις Η.Π.Α. Στη συνέχεια, στα τέλη της δεκαετίας του 1960, αρχές του 1970, ο Lawrence Stenhouse παρουσίασε το κίνημα του εκπαιδευτικού ως ερευνητή. Μια ακόμα ηγετική φυσιογνωμία, που επικράτησε στη Μεγάλη Βρετανία με κέντρο το πανεπιστήμιο του East Anglea ήταν ο Elliot, του οποίου βέβαια, ο προσανατολισμός ήταν πιο πρακτικός. Η δεύτερη στην Αυστραλία, με κέντρο

το πανεπιστήμιο του Deakin και κεντρική μορφή τον Stephen Kemmis, η οποία συνδέει την εκπαιδευτική έρευνα δράσης με την κριτική θεωρία, προσδίδοντάς της έναν περισσότερο κριτικό και απελευθερωτικό χαρακτήρα κι έναν κοινωνικοπολιτισμικό προσανατολισμό. Από τις πιο κεντρικές, ωστόσο, μορφές ήταν και αυτή του Schon, ο οποίος αποτελεί ίσως και την πιο πρόσφατη εκ των προσεγγίσεων για την έρευνα δράσης.

2.3 Μοντέλα οργάνωσης της έρευνας δράσης

Σύμφωνα με τους παραπάνω εμπνευστές της θεωρίας για την έρευνα δράσης, διαμορφώθηκαν και τα αντίστοιχα μοντέλα οργάνωσής της. Πιο συγκεκριμένα:

1. Το μοντέλο του K. Lewin αναφέρεται σε μια σπειροειδή κίνηση (σχήμα 4) της έρευνας με τέσσερις φάσεις: το σχεδιασμό, τη δράση, την παρατήρηση και το στοχασμό.
2. Από την άλλη, το μοντέλο του J. Elliot πραγματεύεται μια αλληλουχία φάσεων, που συνεχώς εισδύουν στην καλύτερη κατανόηση της πρακτικής, μέσα από την αναγνώριση της γενικής ιδέας και κατ' επέκταση την εφαρμογή κάθε βήματος δράσης.
3. Το μοντέλο του St. Kemmis αφορά σε συνεχόμενους κύκλους, οι οποίοι εξελίσσονται σπειροειδώς και τείνει με αυτό του Lewin, χωρίς βέβαια να είναι ίδιο.
4. Τέλος, το μοντέλο της J. McNiff που αφορά στην έρευνα δράσης, παραγωγικού τύπου, χρησιμοποιώντας ένα κεντρικό σχήμα, το οποίο σχετίζεται με το βασικό πρόβλημα και μια σειρά επάλληλων κύκλων, οι οποίοι ερευνούν τα δευτερεύοντα προβλήματα.

2.4 Διενέργεια έρευνας δράσης

Ανεξάρτητα από το μοντέλο που θα χρησιμοποιηθεί η έρευνα δράσης παρουσιάζεται ως μία αέναη διαδικασία, που τείνει προς τη συνεχή βελτίωση, για αυτό έχει συχνά αποδοθεί ως μία σειρά επάλληλων φάσεων. Κάθε φάση, ουσιαστικά, αποτελεί προσπάθεια βελτίωσης της προηγούμενης μέσω επανατροφοδότησης και

κριτικού στοχασμού όλων εκείνων που συμμετέχουν στην έρευνα (Κατσαρού & Τσάφος , 2003, σ. 56).

Η έρευνα δράσης έχει ως αφορμή μια προβληματική κατάσταση που επιδιώκουμε να διορθώσουμε. Ενδέχεται να πραγματοποιηθεί είτε με τις δικές μας απορίες και ερωτήσεις, είτε με τη συλλογή δεδομένων και στοιχείων που αφορούν στην παιδαγωγική πράξη, είτε με αλληλεπιδράσεις αξιοποιώντας την έννοια του «κριτικού φίλου»¹.

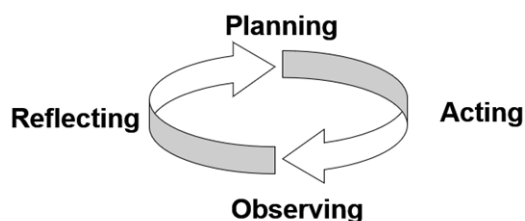
Η έρευνα μπορεί να διεξαχθεί από έναν παιδαγωγό σε συνεργασία με τους μαθητές, τους γονείς, καθώς και με άλλα μέλη του σχολείου ή από μία ομάδα εκπαιδευτικών, η οποία συνεργάζεται με ένα εξωτερικό ερευνητή για τη συλλογή των δεδομένων (Μπούμπουρα, 2010).

Η έρευνα δράσης παρέχει μια μεγάλη γκάμα μεθόδων. Υπάρχει η δυνατότητα χρήσης ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων όπως είναι το ημερολόγιο, οι φωτογραφίες, η ηχογράφηση, οι συνεντεύξεις, τα ερωτηματολόγια με ανοιχτές ή κλειστές ερωτήσεις. Η εγκυρότητα των δεδομένων προέρχεται από τη μέθοδο της «τριγωνοποίησης», δηλαδή από τη συλλογή των δεδομένων που προέρχονται από τρεις διαφορετικές πηγές ή με τη χρήση τριών διαφορετικών μεθόδων (Μπούμπουρα, 2010).

¹ Ο McBeath (1998) αναφέρει ότι ο κριτικός φίλος εισέρχεται του σχολείου πρώτα ως φίλος με πρωταρχική παρώθηση να υποστηρίξει, και αργότερα, όταν η σχέση εγκαθιδρυθεί, μετακινείται στο ρόλο του κριτικού. Το πρώτο βήμα στην έρευνα δράσης είναι ο εντοπισμός της αφετηρίας της και στη συνέχεια, η αποσαφήνισή της. Βασική προϋπόθεση επιτυχίας αποτελεί να ζητήσει ο κριτικός φίλος τόσες και τέτοιες διευκρινήσεις που θα συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση του αντικείμενου έρευνας, αποφεύγοντας ανεκδοτολογικές αφηγήσεις, αρνητική κριτική, προτάσεις για λύσεις που μπορεί να ανακόψουν ή να εκτρέψουν τη ροή της σκέψης του συναδέλφου.

Ο κριτικός φίλος σε ρόλο παρατηρητή θα προσφέρει μία νέα θεώρηση της τάξης καθώς του διαφεύγουν διαφορετικά στοιχεία από ό,τι στον εκπαιδευτικό. Μάλιστα, σύμφωνα με το παράθυρο του Johari, που παρατίθεται παρακάτω, ο ρόλος του κριτικού φίλου είναι να φέρει στο φως δεδομένα που δεν ήταν γνωστά στον ερευνητή ή στους άλλους (ανοικτό παράθυρο) (Μπαζάνης, 2017).

Action Research Spiral

Creating Possibilities—An Action Research Handbook, Edmonton
Public Schools. (Adapted from Kemmis & McTaggart, 1981)

Εικόνα 6

Για το συντονισμό της έρευνας είναι απαραίτητος ο ρόλος του διευκολυντή, ο οποίος βοηθάει στην ανάπτυξη της συνεργατικότητας, του κριτικού αναστοχασμού και στην κατανόηση των γενικών αρχών της έρευνας δράσης.

Πιο συγκεκριμένα τα στάδια της έρευνας δράσης είναι τα εξής:

1. Αναγνώριση των παιδαγωγικών αξιών της εκπαιδευτικής πράξης.
2. Τροποποιήσεις στην πρακτική που θα συνεργήσουν θετικά στο σκοπό της έρευνας.
3. Ποικίλη συλλογή δεδομένων με τη χρήση διαφορετικών ερευνητικών εργαλείων.
4. Μελέτη και ερμηνεία των παρεκκλίσεων μεταξύ της πρακτικής και των προθέσεων.
5. Αναθεώρηση του σχεδιασμού και της δράσης για επανεξέταση.

2.5 Επιλογή έρευνας δράσης ως μεθόδου

Όπως, πολύ συγκεκριμένα, αναφέρθηκε παραπάνω, η έρευνα δράσης είναι μια συνεργατική διαδικασία, πρόσφορη για ένα ζήτημα άρρηκτα συνδεδεμένο με την καθημερινότητα της σχολικής τάξης, αλλά και προσανατολισμένο σε μελλοντικές πρακτικές.

Το ενδιαφέρον μας για μια λογική και ορθή απόφαση σε πρακτικά ζητήματα, μας οδήγησε σε μια διαδικασία στοχασμού, αναστοχασμού και αυτοέρευνας, προκειμένου

να οδηγηθούμε στην αλλαγή του υποκειμένου έρευνας και μαζί με αυτό σε τυχόν αλλαγή της πρακτικής μας.

Ακολουθήσαμε, λοιπόν, μια σπειροειδή εξελικτική διαδικασία, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία μας, και στηριχτήκαμε στα στάδια της έρευνας δράσης, τα οποία φροντίσαμε να παραθέσουμε νωρίτερα.

Κεφάλαιο 3^ο : Σχεδιασμός και εφαρμογή της έρευνας δράσης

3.1 Ερωτήματα – Πεδίο διερεύνησης

Η ερευνητική διαδικασία ξεκίνησε από το Σεπτέμβριο του 2018 (και ολοκληρώθηκε το Μάιο του 2019) στον ιδιωτικό Βρεφονηπιακό Σταθμό – Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο «Ονειροδόμιο», στην περιοχή Ροδίτσα Λαμίας, και αφορμή στάθηκαν οι μεταπτυχιακές σπουδές της Διευθύντριας του σχολείου, που αφορούσαν στις καινοτόμες προσεγγίσεις μέσω των ΤΠΕ. Στόχος ήταν να εντοπιστούν και να βελτιωθούν οι τρόποι επικοινωνίας με τους γονείς των παιδιών, που φιλοξενούνται στο συγκεκριμένο σχολείο. Δεύτερος στόχος ήταν η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, εφόσον επρόκειτο για μια ιδιωτική επιχείρηση στα πλαίσια του επαγγελματικού ανταγωνισμού και της καινοτομίας.

Ακολούθησε η συνεργασία των παιδαγωγών και της διεύθυνσης σε ομάδα. Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς η διεύθυνση του σχολείου έθεσε τους προβληματισμούς και τις προτάσεις της, αφήνοντας το περιθώριο για περαιτέρω σκέψη και δημιουργικότητα στις δασκάλες, θέτοντας το ερώτημα: «Πώς θα μπορούσαμε να βελτιώσουμε την επικοινωνία μας με τους γονείς, χρησιμοποιώντας την τεχνολογία, τόσο στο επίπεδο της τάξης, όσο και σε ευρύτερο πλαίσιο;». Η ομάδα επανήλθε μετά από λίγες ημέρες με σχέδιο και προτάσεις για ανανέωση, πρόοδο και αυτοβελτίωση.

Κινηθήκαμε προς τη δημιουργία προτάσεων, ώστε να βελτιώσουμε το παιδαγωγικό μας πρόβλημα, το οποίο αφορά στην καλύτερευση της σχέσης οικογένειας και σχολείου. Συχνά, οι γονείς αναρωτιούνται αν τα παιδιά τους βιώνουν μια επικοινωνιακή ζωή μέσα στα κέντρα προσχολικής αγωγής. Αν, η πραγματικότητα που τους παρουσιάζεται από τις εκάστοτε παιδαγωγούς, συγκλίνει σε αυτή, που οι ίδιοι επιθυμούν για τα παιδιά τους. Επίσης, αναρωτιούνται πώς θα μπορούσαν οι ίδιοι να παρακολουθήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία με τρόπο τέτοιο, που να τους λύνει απορίες ή και να τους εντάσσει σε αυτή. Από την άλλη πλευρά, οι παιδαγωγοί επιθυμούν την αναβάθμιση της ποιότητας της δουλειάς τους, καθώς και την αναγνώριση αυτής, σε καθημερινό πλαίσιο, όχι μόνο από τα παιδιά, τα οποία είναι οι πιο αυστηροί κριτές, αλλά

και από το ενήλικο κοινό, το οποίο παρακολουθεί, πολλές φορές ιδιοτελώς, τις παιδαγωγικές τους πρακτικές.

Καλούμαστε, λοιπόν, να βρούμε τους τρόπους, που θα συμβάλλουν στην καλύτερη και πιο ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ οικογένειας και Βρεφονηπιακού σταθμού (ΒΝΣ). Επιδιωκόμενος σκοπός είναι η δημιουργία ενός κλίματος αλληλοκατανόησης και συνεργατικότητας, στηριζόμενο σε γνήσιες και ειλικρινείς σχέσεις. Αν αναλογιστούμε, ότι οι γονείς αισθάνονται θετικά για το σχολικό περιβάλλον και νιώθουν ασφαλείς μέσα σε αυτό και για αυτό, απομακρύνοντας την εχθρικήτητα και τις αντιπαλότητες, τότε θα πάψουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα στη διαπραγμάτευση των ορίων με τις παιδαγωγούς.

Η εποχή μας, επιπλέον, επιβάλλει τη σπουδαιότητα της συνεργασίας μεταξύ των δύο ομάδων, που καθημερινά συμβάλλουν στην εξελικτική πορεία του παιδιού και στην ολόπλευρη ανάπτυξή του. Ακρογωνιαίος λίθος για τη δόμηση του προφίλ του σχολείου του μέλλοντος είναι η γονεϊκή εμπλοκή (parental involvement), η οποία σε ένα δημοκρατικό και δημιουργικό σχολείο θα εκσυγχρονίσει τις υπάρχουσες συνθήκες και θα διαμορφώσει νέες πραγματικότητες, με απώτερο σκοπό: ένα καλύτερο και ουσιαστικότερο περιβάλλον μάθησης για τα παιδιά.

Το αναθεωρημένο εκπαιδευτικό σύστημα επιβάλλει τη θεώρηση του «ανοικτού σχολείου», το οποίο μέσα από μια νέα επικοινωνιακή διάσταση, θα συνεργάζεται και με άλλα κοινωνικά ή και πολιτικά συστήματα. Στην εποχή της πληροφόρησης και της τεχνολογίας το μόνο σίγουρο είναι οι συνεχείς αλλαγές. Αλλαγές ως προς την προώθηση καλύτερων εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, νέων σκέψεων και προτάσεων για τη σχολική ζωή.

Σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, κυρίως σε χώρες του εξωτερικού, οι γονείς δείχνουν ξεκάθαρα την προτίμησή τους για επικοινωνία μέσω διαδικτύου σχετικά με την ενημέρωσή τους από το σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, τρόποι όπως e mail από τον υπεύθυνο του σχολείου, newsletters, σχολική ιστοσελίδα, on line ιστοχώρος για γονείς και τηλεφωνική επικοινωνία με το σχολείο αποτελούν προτεραιότητα των γονέων για την ενημέρωσή τους σχετικά με την εξελικτική πορεία των παιδιών τους. Επίσης, η χρήση

μέσων κοινωνικής δικτύωσης δείχνει να ενδιαφέρει αρκετά τους γονείς, λόγω της εύκολης και συνεχούς χρήσης τους από τους ίδιους σε τουλάχιστον καθημερινή βάση.

Στηριζόμενοι, λοιπόν, σε όλα αυτά, πιστεύουμε ότι βασικό μέλημα είναι να διερευνήσουμε το πλαίσιο, στο οποίο μια σχολική κοινότητα μπορεί να κάνει χρήση του Web 2.0, της νέας γενιάς Παγκόσμιου Ιστού, ώστε να βελτιώσει την επικοινωνία και τις σχέσεις με τους γονείς των μαθητών.

3.2 Σχεδιασμός λύσης ερευνητικού προβλήματος

Η θεμελιώδης αρχή για την ουσιαστική και πετυχημένη εμπλοκή είναι η φιλική υποδοχή των γονέων στο σχολείο από τους εκπαιδευτικούς. Αυτό που θα πρέπει να επιδιώκεται για το καλό των παιδιών είναι η αρμονική συνύπαρξη του σχολικού θεσμού και του γονεϊκού ρόλου στο σύνολο των υποθέσεων, που αφορούν στο παιδί.

Υπάρχουν μέθοδοι που στηρίζουν και υποστηρίζουν την ενημέρωση των γονέων μέσα από μικρά βίντεο, εργαστήρια και μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για τους τρόπους που θα πρέπει να χρησιμοποιούν οι γονείς για τη φροντίδα των παιδιών τους, σε σχέση με την εξελικτική τους πορεία και ανάπτυξη, μέσα από την επιμόρφωση των γονέων για θέματα όπως η διατροφή, ο υγιεινός τρόπος ζωής κλπ., μέσα από συζητήσεις με την οικογένεια με απώτερο σκοπό τη δημιουργία ενός κλίματος αμοιβαίας κατανόησης, μέσα από την καθημερινή και τακτική ενημέρωσή τους σχετικά με την πορεία των μικρών μαθητών, μέσα από την καταγραφή σχολίων, τηλεφωνημάτων ή και εντύπων, φροντίζοντας έτσι την έγκυρη ενημέρωση των γονέων σχετικά με τα προγράμματα, τις δραστηριότητες και την πολιτική του σχολείου.

Πολύ σημαντικό εργαλείο για την επισφράγιση της καλής συνεργασίας των γονέων με τη σχολική μονάδα, αποτελεί η χρήση τεχνολογικών μέσων, τα οποία έχουν γίνει στην εποχή μας βοηθητικά εργαλεία και η χρήση τους είναι κρίνεται απαραίτητη στην καθημερινότητά μας.

Κρίναμε σκόπιμο, λοιπόν, να προσπαθήσουμε να εισάγουμε τα τεχνολογικά μέσα στην επικοινωνία του βρεφονηπιακού σταθμού με την οικογένεια. Σε συναντήσεις που

είχαμε με τους γονείς, τους εκθέσαμε την πρόθεσή μας να εξελίξουμε τους διαύλους επικοινωνίας μαζί τους, χωρίς, όμως, να καταργήσουμε τα καθημερινά ενημερωτικά σημειώματα, τα οποία περιλάμβαναν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για τη διατροφή του παιδιού, την υγιεινή του, το παιδαγωγικό πρόγραμμα, τις ενημερώσεις για δράσεις εντός και εκτός σχολείου. Μεγάλος αριθμός γονέων δέχθηκε με ενθουσιασμό τη μετάβαση στο νέο. Υπήρχαν, βέβαια, και κάποιοι οι οποίοι για λόγους δυσκολίας, περιορισμένης χρήσης και κατανόησης, προτιμούσαν να παραμείνουν στην καθιερωμένη και σταθερή μέθοδο επικοινωνίας.

Ως παιδαγωγική ομάδα αποφασίσαμε να προσπαθήσουμε για ένα εύλογο χρονικό διάστημα να διατηρήσουμε και τους δύο τρόπους, ώστε να μη γίνει βίαια η μετάβαση από τη μία κατάσταση στην άλλη, σεβόμενοι τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των γονέων. Ξεκινήσαμε να εκθέτουμε την προσφορά της χρήσης των ΤΠΕ, μέσα από τις συγκεντρώσεις γονέων, πρώτα ως προς τα παιδιά. Στηριχθήκαμε στο ΔΕΠΠΣ του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο πολύ συγκεκριμένα τοποθετείται στα πλεονεκτήματα της χρήσης εκπαιδευτικών λογισμικών μέσω υπολογιστή ή tablet στις ηλικίες των 4 έως 6 ετών. Στη συνέχεια, οι παιδαγωγοί των μικρότερων τμημάτων ξεκίνησαν να παρουσιάζουν, με την παρότρυνση της διεύθυνσης, τα παιδαγωγικά τους προγράμματα, τους ετήσιους στόχους και τις επιδιώξεις τους, μέσα από προτζέκτορα, ζωντανεύοντας με εικόνα και ήχο την καθημερινότητα και την παιδαγωγική προσφορά του ΒΝΣ.

Τα παραπάνω ήταν το εφελτήριο για ένα μετέπειτα σχεδιασμό, πιο συγκεκριμένο και καινοτόμο, προκαλώντας ένα εύφορο έδαφος για χρήση της τεχνολογίας ως παράγοντα βελτίωσης της σχέσης με τους γονείς.

3.3 Εισαγωγή αλλαγών - λύσεων

Σημαντικό ρόλο στη δημιουργία άμεσης επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας έχει και το παιδαγωγικό προσωπικό, αφού οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, όσον αφορά στη χρήση τεχνολογίας πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) επενεργούν σε σημαντικό βαθμό στην ποιότητα, τη συχνότητα και το περιεχόμενο της σχέσης τους με τους γονείς των παιδιών. Είναι εξίσου σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να

χρησιμοποιούν στο σπίτι, αλλά και στον εργασιακό τους χώρο τον Η/Υ. Η δική τους εξοικείωση συμβάλλει θετικά τόσο στη διεκπεραίωση του παιδαγωγικού έργου, όσο και στην επικοινωνία με τους γονείς. Έχοντας, λοιπόν, τη θετική ενίσχυση των παιδαγωγών, προχωρήσαμε στο σχεδιασμό νέων προτάσεων χρήσης της τεχνολογίας, επιδιώκοντας την εξέλιξη της δικής μας σχολικής μονάδας, έχοντας ως παραμέτρους τόσο τις δυνατότητες των γονέων και τις επιθυμίες τους, όσο και τη δική μας επιδίωξη για νεωτερισμό.

Αρχικά, ξεκινήσαμε από το αυτονόητο: χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ως τρόπο άμεσης ενημέρωσης για θέματα που αφορούν στο σχολείο, όπως μια συνάντηση γονέων με τις παιδαγωγούς του κάθε τμήματος, μια κοινωνική εκδήλωση, ένα εορταστικό event, ακόμα και μια ευχετήρια κάρτα για τα Χριστούγεννα ή το Πάσχα.

Επίσης, σε συνεννόηση με τους κατασκευαστές της ιστοσελίδας μας, οι οποίοι τη διαχειρίζονται και την ανανεώνουν, δημιουργήσαμε μια καρτέλα, στην οποία κάθε γονέας βάζοντας το e – mail του και τον κωδικό του, μπαίνει σε μια πλατφόρμα, όπου το καθημερινό ενημερωτικό σημείωμα είναι σε ηλεκτρονική μορφή και ενημερώνεται άμεσα από την παιδαγωγό του τμήματος καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Αυτό δημιουργεί μια διάδραση και άμεση ενημέρωση του σχολείου με το γονέα, ώστε να λαμβάνει πληροφορίες, ακόμα και για το αν το παιδί του έφαγε πρωινό ή όχι. Για την καλύτερη χρήση της συγκεκριμένης πλατφόρμας η διεύθυνση του σχολείου προέβη στην αγορά τεσσάρων tablet, ένα για κάθε τμήμα.

Επιπλέον, προσπαθήσαμε να προωθήσουμε την ιστοσελίδα μας και τις πληροφορίες, που περιέχει και με έναν ακόμα τρόπο. Στο τέλος, σχεδόν, της ιστοσελίδας υπάρχει ένα κουμπί με τίτλο «Ονειροπαιχνίδια», το οποίο πατώντας το ο γονέας μαζί με το παιδί ή και μόνος του μπαίνει σε ένα περιβάλλον με έξι διαφορετικά παιχνίδια, από τα οποία μπορεί να επιλέξει κάποιο της αρεσκείας του και να περάσει ευχάριστα ελεύθερο χρόνο και μαζί με το παιδί του (για παιδιά άνω των 2 ετών).

Μια ακόμη πρόταση προστίθεται από μια αθηναϊκή εταιρεία, την Direct Solutions P.C., η οποία μέσω του προγράμματος Hermes – V συνδέει το κινητό τηλέφωνο του γονέα με το σχολικό μας λεωφορείο, παρακολουθώντας την κίνηση και τη διαδρομή του

σε πραγματικό χρόνο, στέλνοντας γραπτό μήνυμα στο γονιό, όταν το σχολικό πλησιάζει στο σπίτι για να παραλάβει ή να παραδώσει το παιδί.

Μία ακόμη δράση που σχεδιάστηκε, είναι η πιο συστηματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως είναι το Facebook και το Instagram, τα οποία συμβάλλουν και στην προώθηση και προβολή του σχολείου στο ευρύτερο κοινό, με απώτερο σκοπό την προσέλκυση νέων γονέων, οι οποίοι θα γνωρίζουν το χώρο και τις πρακτικές μας και θα επιδιώξουν μια συνεργασία με το Ονειροδρόμιο. Πιο συγκεκριμένα, η πληροφόρηση των γονέων για τα διαθεματικά προγράμματα, τις μεμονωμένες δραστηριότητες, τις επισκέψεις εξωτερικών συνεργατών στο χώρο του σχολείου, με αφορμή μια θεματική ενότητα, την παρακολούθηση μιας θεατρικής παράστασης εκτός σχολείου ή ενός κουκλοθεάτρου εντός σχολείου, πιστοποιούν και με εικόνα, όλα όσα επικαλούμαστε ότι γίνονται στο χώρο μας, υποδηλώνουν ειλικρίνεια, εκτός από εργατικότητα και μεράκι και δίνουν παράλληλα στο γονέα την απαραίτητη ανατροφοδότηση για ό,τι συμβαίνει στο σχολείο, με την ευκαιρία να υπάρξει διάδραση σε όλα τα δρώμενα. Με τη χρήση του Facebook και του Instagram, δεχόμαστε μηνύματα από τους γονείς, αντιδράσεις στις δημοσιεύσεις μας και σχολιασμό, αλλά και πολύ καμάρι για τα παιδιά τους.

Στο σχεδιασμό μας εντάξαμε, εκτός των άλλων, και την αγορά εξοπλισμού, ο οποίος θα συνέβαλε κατά κύριο λόγο στην ποικιλία δράσεων εντός της τάξης και στην όξυνση των ικανοτήτων των παιδιών, προσφέροντάς τους νέα ερεθίσματα. Πιο συγκεκριμένα, η αγορά τεσσάρων lap top, ενός διαδραστικού πίνακα, τριών bee bot, καθώς και μερικών πακέτων διερευνητικής μάθησης STEM. Με τα νέα αυτά παιδαγωγικά εργαλεία επιχειρείται ο μετασχηματισμός από την παραδοσιακή διδασκαλία μάθησης στην ανακαλυπτική – διερευνητική μάθηση, με τη δημιουργική εμπλοκή των εκπαιδευομένων, δηλαδή των μαθητών. Θεωρήσαμε ως πρόκληση την ένταξη των προαναφερθέντων στο παιδαγωγικό μας υλικό, διότι όχι μόνο θα ενισχύαμε τα παιδιά σε νέες εμπειρίες, αλλά θα προκαλούσαμε και το γονεϊκό ενδιαφέρον για το διαφορετικό, για τους νέους τρόπους ενίσχυσης της μάθησης. Δεδομένου ότι ένα σχέδιο δράσης μπορεί να παρουσιαστεί στους γονείς είτε ως τελικό αποτέλεσμα, είτε ως έναυσμα για μια θεματική, κρίναμε ότι η χρήση των παραπάνω θα αναβαθμίσει το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και θα μας έδινε τη δυνατότητα ενίσχυσης της επικοινωνίας με

τους γονείς, ανοίγοντας τις τάξεις και πραγματοποιώντας παράλληλα εργαστήρια με κεντρικό άξονα τις ΤΠΕ.

Μια ακόμη εφαρμογή της τεχνολογίας στο σχολικό μας περιβάλλον, προκειμένου να δίνουμε άμεση, αλλά και οργανωμένη παρουσίαση μιας δράσης ή μιας θεματικής ενότητας, ήταν η χρήση του radlet, ενός ψηφιακού πίνακα ανακοινώσεων, όπου βίντεο, κείμενα, υπερσύνδεσμοι, εικόνες -και βασικά οτιδήποτε- μπορούν να προστεθούν στο πίνακα ανακοινώσεων και να οργανωθούν, όπως θα οργανωνόταν και ένας κανονικός πίνακας ανακοινώσεων γεμάτος από ανακοινώσεις, δίνοντας τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ παιδιών, παιδαγωγών, αλλά και γονέων. Με τη χρήση αυτού του μέσου, οι γονείς λαμβάνουν γνώσεις για τα παιδαγωγικά δεδομένα και μπορούν να ενισχύσουν τον πίνακα με πληροφορίες, που είτε βρίσκουν οι ίδιοι μόνοι τους, είτε σε συνεργασία με τα παιδιά στο σπίτι, ως συνέχεια του εκπαιδευτικού προγράμματος, αλλά και ως μια εφόρμηση για δημιουργικό χρόνο στο σπίτι. Είναι πολλές οι φορές που οι γονείς αναρωτιούνται πώς να περάσουν επικοινωνιακό χρόνο με τα παιδιά, αλλά δεν ξέρουν τον τρόπο για να προσελκύσουν το ενδιαφέρον τους. Με τη βοήθεια του radlet, μπορούν να δώσουν στα παιδιά περισσότερες γνώσεις και τροφή για συζήτηση, αξιοποιώντας την προσωπική επαφή και ενισχύοντας τη σχέση μεταξύ των.

Παράλληλα, η χρήση συσκευών αποθήκευσης αρχείων USB αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο των παιδαγωγών. Μέσα σε αυτό αποθηκεύονται φωτογραφίες των παιδιών από όλη τη σχολική χρονιά, επιβεβαιώνοντας για άλλη μια φορά το έργο τους και την πορεία των παιδιών. Αυτό σημαίνει επικοινωνία με τους γονείς μέσα από ένα εργαλείο που θα το έχουν ως αρχείο στα χέρια τους με το πέρας της σχολικής χρονιάς.

3.4 Παρατήρηση και συλλογή δεδομένων

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφερθήκαμε διεξοδικά σε ένα πλήρη, κατά τη γνώμη μας, και πολύ συγκεκριμένο σχεδιασμό, όπου συνεργατικά και εκπαιδευτικά εργαλεία, λογισμικά και άλλες αναδυόμενες τεχνολογίες, μπορούν να συνθέσουν ένα καλύτερο επικοινωνιακό περιβάλλον μεταξύ των δύο συμβαλλομένων για την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη του παιδιού, την οικογένεια και το σχολείο.

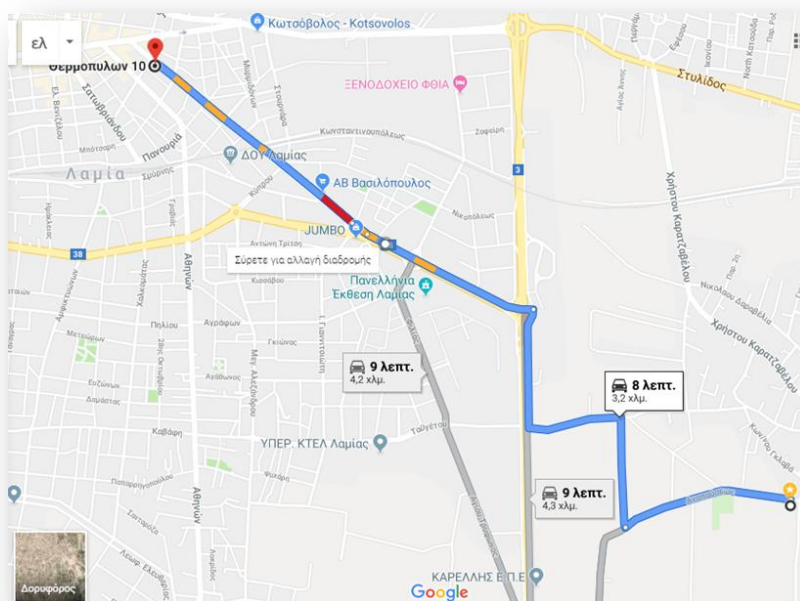
Η συνεργασία, λοιπόν, μεταξύ των δύο αυτών μερών προκαλεί ένα αίσθημα ευθύνης για τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, που μοιράζονται ανάμεσα σε γονείς και εκπαιδευτικούς. Επιδιώκοντας την ποιοτική αναβάθμιση του σχολείου μας προσπαθήσαμε να αλληλεπιδράσουμε με την οικογένεια όσο δυνατόν περισσότερο.

Η διεύθυνση του σχολείου έκρινε αρχικά απαραίτητη την καλλιέργεια σχέσεων με τους γονείς, μέσα από συχνή τηλεφωνική επικοινωνία, μέσα από προσωπικές συναντήσεις μαζί τους απαντώντας σε προβληματισμούς και απορίες, τόσο για το παιδαγωγικό πρόγραμμα του σχολείου μας, όσο και θέματα που αφορούν τη σχέση των γονέων με το παιδί τους στο σπίτι. Στη συνέχεια, ενισχύθηκε έντονα η χρήση ενημερωτικών ηλεκτρονικών μηνυμάτων (e-mail) ως αμεσότερη και ταχύτερη επικοινωνιακή πολιτική. Επίσης, πολλοί από τους γονείς έκαναν χρήση της εφαρμογής για την παρακολούθηση των ενημερωτικών δελτίων μέσα από την ιστοσελίδα του σχολείου, στέλνοντας ακόμα και e-mail κατά τη διάρκεια της ημέρας, προκειμένου να λάβουν πληροφορίες είτε για την υγεία, είτε για τη συμπεριφορά των παιδιών τους. Αυτό συνέβαινε κυρίως, όταν είχαν κάποια ενδόμυχη ανησυχία και όχι συνέχεια.

Στη συνέχεια τους ενημερώσαμε για την επιπλέον αναβάθμιση της ιστοσελίδας μας με την εισαγωγή της κατηγορίας «Ονειροπαιχνίδια». Τους συστήσαμε να τη χρησιμοποιήσουν και να δοκιμάσουν τα προτεινόμενα παιχνίδια, ώστε να λάβουμε ανατροφοδότηση για αυτή μας τη δράση. Θέλαμε οι γονείς να ξαναγίνουν παιδιά και τα παιδιά να απασχοληθούν με ένα ασφαλές και εγκεκριμένο λογισμικό, ερχόμενα σε επαφή με τις τεχνολογίες, έχοντας τη συγκατάθεση και την ασφαλή καθοδήγηση των γονέων τους.

Η προτεινόμενη συνεργασία με την Direct Solutions P.C., η οποία μέσω του προγράμματος Hermes – V, θα υποδείκνυε την ώρα που ο γονέας θα οδηγούσε το παιδί του στο σχολικό λεωφορείο, χωρίς αναμονή έγινε πραγματικότητα. Δύο εκ των υπευθύνων του προγράμματος, μας ζήτησαν αρχικά να υπογράψουν οι γονείς του σχολείου μας, που θα χρησιμοποιούσαν την εφαρμογή, μια υπεύθυνη δήλωση αποδοχής χρήσης από την εταιρεία συγκεκριμένων προσωπικών δεδομένων, όπως η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους για παράδειγμα, προκειμένου να δημιουργήσουν τους απαραίτητους λογαριασμούς, ώστε ο κάθε χρήστης να έχει προσωπική πρόσβαση στο σύστημα. Στη συνέχεια, διοργανώσαμε μια απογευματινή συνάντηση στο χώρο του

σχολείου με τους ενδιαφερόμενους γονείς και δύο εκ των υπευθύνων του προγράμματος, προκειμένου να δοθεί πλήρης ενημέρωση και τυχόν διευκρινίσεις για το λογισμικό και τη χρήση του. Οι συνεργάτες της εταιρείας ήταν ιδιαίτερα επεξηγηματικοί και η εφαρμογή θα ξεκινούσε να λειτουργεί στα κινητά των γονέων από την επόμενη κιόλας μέρα.

Εικόνα 7

Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook και το Instagram, είχαν ήδη σχεδιαστεί και χρησιμοποιούνταν από τη διευθύντρια του σχολείου, προκειμένου να γνωστοποιούνται τόσο στους γονείς, όσο και στο ευρύ κοινό, οι παιδαγωγικές μέθοδοι και οι δράσεις του ΒΝΣ. Όταν, όμως, εντάχθηκε στον προγραμματισμό για την αξιοποίηση των ΤΠΕ, η χρήση και η ενημέρωσή τους, ήταν πιο συγκεκριμένη και στοιχειωδώς πιο βελτιωμένη. Συνεχής ανανέωση των δράσεων, ποικιλόμορφη παρουσίαση των παιδαγωγικών μας πεπραγμένων, καθώς και των επισκέψεων των παιδιών εκτός σχολείου, ή και της παρουσίας των εξωτερικών μας συνεργατών. Η διευθύντρια του ΒΝΣ ζήτησε, επίσης, και την βοήθεια ενός ειδικού στη χρήση και δημιουργία ιστοσελίδων και μέσων κοινωνικής δικτύωση, προκειμένου ο ίδιος να διαχειρίζεται τη σελίδα σε περιόδους, που η προβολή του σχολείου θα βοηθούσε και την εικόνα του. Παρακολουθούσε τις αλληλεπιδράσεις στις δημοσιεύσεις και έκρινε το τρόπο και τη μέθοδο προώθησης. Επιπλέον, το παιδαγωγικό προσωπικό συγκέντρωνε

υλικό και μέσα από αυτά έδινε μια τρόπον τινά ενημέρωση στους γονείς για τα δρώμενα του σχολείου.

Η διεύθυνση του σχολείου κινήθηκε προς τη βελτίωση του τεχνολογικού εξοπλισμού μέσω του προγράμματος επιχορήγησης «Ψηφιακό Βήμα», το οποίο δίνει τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις να αναβαθμιστούν. Απευθυνθήκαμε σε αρμόδιο γραφείο μελετών τέτοιων προγραμμάτων, προκειμένου να λάβουμε πλήρη ενημέρωση, αλλά και να διεκπεραιωθεί σωστά η όλη διαδικασία, φροντίζοντας να υπάρχει ένας οργανωμένος φάκελος, με πλήρη δικαιολογητικά.

Η χρήση του ψηφιακού πίνακα ανακοινώσεων (padlet), ξεκίνησε να παρουσιάζεται στους γονείς μετά από την επίσκεψη στο Αττικό ζωολογικό Πάρκο τον περασμένο Οκτώβριο, από το τμήμα νηπιαγωγείου. Προκειμένου να παρουσιάσουμε τα οφέλη της συγκεκριμένης επίσκεψης και το project που δουλέψαμε, με αφορμή τη συγκεκριμένη επίσκεψη, σκεφτήκαμε να δημιουργήσουμε τον ψηφιακό αυτό πίνακα και να δεχθούμε την αλληλεπίδραση των εμπλεκομένων (γονείς, παιδιά, παιδαγωγοί). Στηριχθήκαμε στην προτροπή της διευθύντριας του σχολείου, η οποία είχε εξοικειωθεί με τη χρήση του padlet από το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, που παρακολουθούσε, όποτε μπορούσαμε να πληροφορηθούμε τον τρόπο με το οποίο «δουλεύει» το συγκεκριμένο προϊόν, να το επεξεργαστούμε και να το αποδώσουμε έγκυρα και εμπειριστατωμένα στους γονείς.

Τέλος, σχετικά με τη χρήση θυρών USB, σκεφθήκαμε πως είναι το πιο κατάλληλο εργαλείο, ώστε με την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς, να συμπεριλάβουμε σε αυτό όλο το παιδαγωγικό και φωτογραφικό υλικό του κάθε παιδιού ξεχωριστά, προκειμένου οι γονείς να έχουν στα χέρια τους ένα αρχείο από τη σχολική ζωή των παιδιών τους.

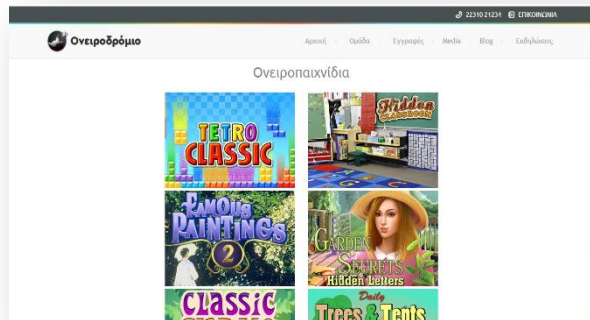
3.5 Ανάλυση δεδομένων και παρουσίαση αποτελεσμάτων

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφερθήκαμε αναλυτικά στις δράσεις που πραγματοποιηθήκαν, προκειμένου να ενισχυθεί η σχέση επικοινωνίας οικογένειας - σχολείου μέσα από τη χρήση των ΤΠΕ, στον ιδιωτικό βρεφονηπιακό σταθμό – Ιδιωτικό

νηπιαγωγείο Ονειροδρόμιο, στην περιοχή της Λαμίας. Οι δράσεις ακολούθησαν του σχεδιασμού και η υλοποίησή τους οδήγησαν στα αποτελέσματα της παρέμβασης.

Η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου οδήγησε σε άμεση επαφή και επικοινωνία με τις οικογένειες των φιλοξενούμενων παιδιών, εφόσον δινόταν η δυνατότητα άμεσης και έγκυρης ενημέρωσης για θέματα, που αφορούσαν την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου. Οι γονείς και η διεύθυνση του σχολείου στηρίχτηκαν και ευνοήθηκαν από την αμεσότητα, τόσο λόγω της ταχύτητας διεκπεραίωσης, όσο και λόγω του γεγονότος, ότι τα e mail αποθηκεύονταν, οπότε δεν υπήρχε περίπτωση να τεθεί θέμα αμφισβήτησης αποστολής ή και παραλαβής ενός μηνύματος.

Για τα «Ονειροπαιχνίδια» λάβαμε πολύ θετικά σχόλια από τους γονείς των παιδιών. Υπήρξε αλληλεπίδραση μεταξύ τους και πέρασαν ευχάριστο χρόνο μαζί. Αν και αυτή η δράση δεν απαντά άμεσα στην έρευνά μας για τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας με τη χρήση των ΤΠΕ, θεωρήσαμε σκόπιμο να την συμπεριλάβουμε λόγω του ότι η εξοικείωση των παιδιών με την τεχνολογία, η καθημερινή επαφή των γονέων με τα κινητά τους τηλέφωνα και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή αποτελούν μια σύγχρονη πραγματικότητα. Δώσαμε, ουσιαστικά, μια αφορμή, ώστε και οι δύο πλευρές να εκμεταλλευτούν χρόνο μαζί έχοντας ως κοινό παρονομαστή την τεχνολογία. Ο ενθουσιασμός και των δύο πλευρών ήταν πολύ μεγάλος. Διασκέδασαν και έπαιζαν μαζί, ενώ μας ρωτούσαν συνεχώς γιατί δεν το είχαμε σκεφθεί νωρίτερα να εντάξουμε και αυτή την παράμετρο στην ιστοσελίδα μας. Κρίνουμε, λοιπόν, ότι μέσα από όλο αυτό βελτιώθηκε η επικοινωνία μας με την οικογένεια, διότι εξέφρασαν συναισθήματα και απόψεις τους, ενισχύοντας το θετικό κλίμα.

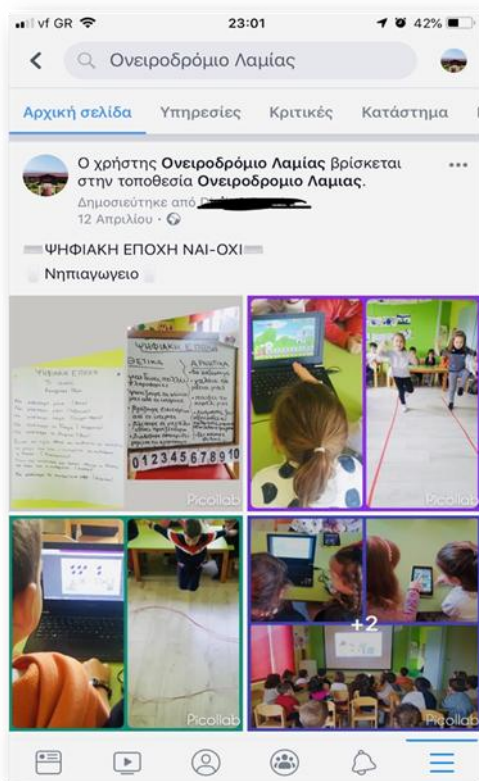

Εικόνα 8

Η χρήση της εφαρμογής για το σχολικό λεωφορείο ξεκίνησε με τις καλύτερες των διαθέσεων. Το σχολείο ανέλαβε τα έξοδα εγκατάστασης και διεκπεραίωσης του προγράμματος, ευελπιστώντας στην καλύτερη εξυπηρέτηση των γονέων, αλλά και στην άμεση επικοινωνία τους με το σχολικό. Μετά από δύο εβδομάδες χρήσης της εφαρμογής διαπιστώσαμε, ότι δεν υπήρχε σωστή σύζευξη της προγραμματισμένης ώρας με την ειδοποίηση που λάμβαναν οι γονείς, οι οποίοι είτε ήταν πολύ νωρίτερα στο συμφωνηθέν σημείο, είτε καθυστερούσαν, οπότε καθυστερούσε και το εκάστοτε δρομολόγιο. Λάβαμε την ενημέρωση από τους γονείς, επικοινωνήσαμε με την εταιρεία, αλλά δυστυχώς το πρόβλημα δε λύθηκε αν και δόθηκε μια επιπλέον εβδομάδα χρήσης. Μετά από αυτό, αποφασίσαμε να παραμείνουμε στα παλιά μας δεδομένα, δηλαδή στην προγραμματισμένη ώρα, χωρίς ειδοποιήσεις, και όλα κυλούσαν ομαλά, χωρίς να βγαίνουμε εκτός προγράμματος. Η σύμβαση με την εταιρεία διεκόπη, και διαπιστώσαμε ότι εδώ η τεχνολογία δεν αποδείχθηκε βοηθητική, δυσχεραίνοντας την επικοινωνία οικογένειας – σχολείου.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενίσχυσαν την επικοινωνία μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας. Γνωστοποιώντας τα παιδαγωγικά μας προγράμματα στη σελίδα του σχολείου μας στο Facebook και στο Instagram, δίναμε τη δυνατότητα στους γονείς να παρακολουθούν και να πληροφορούνται σε άμεσο χρόνο ό,τι πραγματικά συμβαίνει στις σχολικές μας τάξεις και με τη δυνατότητα σχολίων και αντιδράσεων να λαμβάνουμε και εμείς τη δική τους ικανοποίηση και αποδοχή ως προς τη δουλειά μας. Ο αντίκτυπος ήταν πολύ θετικός και ενισχυτικός και υπήρξε παρότρυνση για επιπρόσθετο υλικό. Αυτό έδινε τη δυνατότητα ανατροφοδότησης του εκπαιδευτικού προγράμματος και στο σπίτι,

ως συζήτηση με τα παιδιά, μέσα από ένα μεγάλο εύρος ψηφιακών εφαρμογών, όπως αυτές που αναφέραμε. Προβάλουμε, λοιπόν, το στόχο και το όραμα της εκπαιδευτικής μονάδας μας, την τεχνογνωσία των παιδαγωγών, την ανακοίνωση επιτυχιών του σχολείου μας, και γενικότερα την προβολή του Ονειροδρομίου ως ενός εκπαιδευτικού οργανισμού μέσα σε ένα ευρύτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

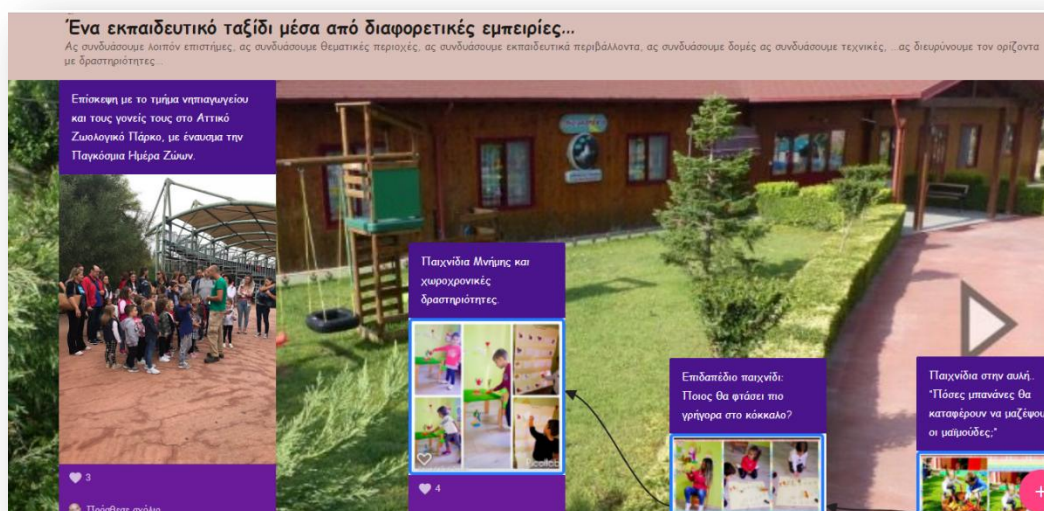
Εικόνα 9

Εικόνα 10

Η χρήση του ψηφιακού πίνακα ανακοινώσεων ήταν καινοτομία για τους γονείς. Όπως και παραπάνω, θεωρούσαν ότι μέσω radlet δίνεται και λαμβάνεται πληροφόρηση για τη δράση μας, ενώ εστίαζαν το ενδιαφέρον τους στην επίδοση των παιδιών τους στην τάξη, δίνοντας έτσι την πρέπουσα σημασία και αξία στο θεσμό του βρεφονηπιακού σταθμού, αυτόν της αγωγής πρώτον και της φροντίδας δεύτερον. Αποτέλεσμα της δράσης ήταν η γονεϊκή εμπλοκή να μην απευθύνεται μόνο στη σχολική επιτυχία, αλλά και στη σύνθεση μιας σύνθετης κοινωνικά και πνευματικά οντότητας, η οποία με τα

κατάλληλα μέσα θα θέτει υψηλούς στόχους και θα υιοθετήσει θετική στάση για το σχολείο.

Εικόνα 11

Η χρήση της θύρας USB ήταν το αποτέλεσμα της δικής τους εξέλιξης και προσπάθειας, επικοινωνώντας με τους γονείς το εξής σημαντικό: Σημασία για τα παιδιά έχει η προσπάθεια. Εμείς οι ενήλικες είμαστε δίπλα τους για να τα ενισχύουμε και να τα επιβραβεύουμε. Οπότε το υλικό που θα εμπεριέχεται στο USB, θα αποτελέσει και μια αφορμή για να συζητήσουν οι γονείς με τα παιδιά τους τις στιγμές, τις γνώσεις και τα εφόδια που απέκτησαν σε μια ετήσια σχολική διαδρομή. Θα είναι ένα μέσο δημιουργίας, διευκόλυνσης και θεσμοθέτησης συνεργατικών αξιών και αλληλεπιδράσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας. Θα βοηθήσει στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας για το εκπαιδευτικό «γίνεσθαι», δημιουργώντας αμοιβαία ωφελιμότητα, και κατ' επέκταση επιτυχημένη συνεργασία και αποδοχή του σχολικού περιβάλλοντος.

Κεφάλαιο 4^ο: Διαπιστώσεις – Προτάσεις

Η συμβολή των γονέων στο σχολικό περιβάλλον είναι καθοριστική και απαραίτητη. Ωστόσο, οι γονείς δεν έχουν μόνο συνεργατική διάθεση, αλλά και

«επικριτική» πολλές φορές, εφόσον έχουν δικαίωμα λόγου για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η σχέση μπορεί και λεχθεί και «πελατειακή», λόγω του ότι ο ΒΝΣ είναι ιδιωτικός. Ωστόσο, η συνεργασία τους δεν παύει να είναι πολύτιμη σε ποικίλες δραστηριότητες και φυσικά στο σημαντικότερο, που είναι η εξελικτική πορεία του παιδιού. Μέσα από μια συνεχή αλληλεπίδραση ωριμάζουν οι παιδαγωγοί, οι γονείς και τα παιδιά. Κατ' επέκταση η καλή συνεργασία μεταξύ των δύο κυρίως εμπλεκομένων στην ανάπτυξη του παιδιού κρίνεται απαραίτητη. Σε αυτό το σημείο, έρχεται να προστεθεί και η χρησιμότητα των ΤΠΕ. Μέσα από διευρυμένα δίκτυα επικοινωνίας, τεχνολογικά και μη, οι γονείς δέχονται μια ολοκληρωμένη ενημέρωση για τα εκπαιδευτικά τεκταινόμενα. Πιστεύουμε, λοιπόν, ότι χρειάζεται χρόνος και διάθεση για μια ειλικρινή συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ σχολείου και οικογένειας, η οποία με τον καιρό θα είναι πολύ πιο άμεσα συνδεδεμένη με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας στην Εκπαίδευση.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας αποδεικνύουν τη δεκτικότητα των γονέων στο καινούριο. Εκτός από τις κλασικές μεθόδους επικοινωνίας (τηλεφωνήματα, συναντήσεις γονέων – παιδαγωγών), η τεχνολογία αποτελεί μια πραγματικότητα, τουλάχιστον για τους περισσότερους, την οποία λαχταρούν να χρησιμοποιήσουν, ειδικά όταν αυτή σχετίζεται με τα παιδιά τους.

Μελλοντικά ερωτήματα για περαιτέρω έρευνα:

- Πώς πιστεύουν τα παιδιά, ότι μπορούν να αξιοποιήσουν τις ΤΠΕ στο σχολείο.
- Πως θεωρούν τα παιδιά, ότι οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλλουν και να επιδράσουν θετικά στη σχέση τους με τους γονείς τους.
- Ποια η αναβάθμιση της τεχνολογικής ποιότητας των ιδιωτικών σχολείων, μέσα στα πλαίσια μιας έντονης ανταγωνιστικής πραγματικότητας.
- Πως κρίνουν οι γονείς την ενημέρωση για την εξελικτική πορεία των παιδιών τους μέσω βίντεο κλήσεων (Skype); Καινοτομία ή απομάκρυνση από τα σχολικά πεπραγμένα και τους εκπαιδευτικούς;

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Ager, R. (1998). *Information and Communication Technology in Primary Schools*. London: Fulton Publishers.
- Bryman, A. (2016). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. (A. Αϊδίνης, Ed., & Π. Σακελλαρίου, Trans.) Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Carr, W., & Kemmis, S. (1986). *Becoming critical: education, knowledge and action research*. London: Falmer Press.
- Coleman, J. (1998). Teenage Parenthood. *Children & Society*(Volume 12), pp. 306-314.
- Davidson, J., & Wright, L. J. (1994). The potential of the microcomputer in the early childhood classroom. In J. L. Wright, & D. D. Shade (Eds.). Washington: DC: NAYEC.
- Dilworth, R. L. (n.d.). Creating Opportunities for Reflection in Action Learning: Nine Important Avenues. Retrieved from <http://www.itapintl.com>.
- Elkind, D. (1998). Computers for infants and young children. *Child Care Information Exchange*, pp. 44-46.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic.
- Haugen, K. (1998). Using technology to enhance early learning experience. *Child Care Information Exchange*, 123, pp. 47-56.
- Hertzog, N., & Klein, M. (2005). Beyond gaming: a technology explosion in early childhood classrooms. *Gifted Child Today*, 28(3), pp. 24-31.
- Kemmis, S., & Wilkinson, M. (1998). Participatory Action Research and the Study of Practice. In B. Atweb, S. Kemmis, & P. Weeks, *Action Research in Practice: Partnerships for Social Justice in Education* (pp. 21-24). London: Routledge.
- Mason, R. (2006). Learning technologies for adult continuing education. *Studies in Continuing Education*, 28(2), pp. 121-133.
- Ναουμ, Ε. (2014). Συνεργασία σχολείου - οικογένειας στο πλαίσιο του αειφόρου σχολείου: μια έρευνα δράσης σε νηπιαγωγείο (διδ.διατριβή). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ).
- Robson, C. (2010). Σχέδια για συγκεκριμένους σκοπούς: αξιολόγηση, δράση και αλλαγή. In C. Robson, *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (B. Νταλάκου, & Κ. Βασιλικού, Trans., pp. 238-259). Αθήνα: Gutenberg.
- Straker, A. (1993). *Children using computers*. UK: Blackwell Education.
- B.O. (2009). *Γιατί τεχνολογία στην εκπαίδευση;*. Retrieved from <https://economu.wordpress.com/ενσωματώνοντας-τις-πτε-στη-διδασκαλία/γιατί-τεχνολογία-στην-εκπαίδευση/>

Βικιπαιδεία. (2017). Retrieved from el.wikipedia.org/wiki/Γνώση

Δασκαλάκη, Ν., Δρόσος, Β., & Κυρίδης, Α. (2001). Συνεργασία σχολείου και οικογένειας: Θεωρητικές προσεγγίσεις, ερευνητικά δεδομένα και προτάσεις. In Γ. Καψάλης, & Α. Κατσίκης, *Σχολική γνώση και διδασκαλία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αναλυτικό πρόγραμμα και εκπαιδευτική πραγματικότητα* (pp. 205-215). Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Δημητρόπουλος, Ε. (2001). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.

Ζαράνης, Ν., & Οικονομίδης, Β. (2009). *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Προσχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Ζωγόπουλος, Ε. (2009). *Νέες Τεχνολογίες και μέσα επικοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Retrieved from <https://www.eduportal.gr/tpe-zogoroylos/>

Κατσαρού, Ε., & Τσάφος, Β. (2003). *Από την έρευνα στη διδασκαλία*. Αθήνα: Σαββάλας.

Κιρκιγιάννη, Φ. Π. (2016). Επικοινωνία σχολείου και οικογένειας. *Τα Εκπαιδευτικά*(103-104), pp. 95-120.

Κυρίδης, Α. (1996). Η επικοινωνιακή διάσταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. *Τα εκπαιδευτικά*, pp. 116-125.

Κυρίδης, Α., Δρόσος, Β., & Ντίνας, Κ. (2005). *Η Πληροφοριακή - επικοινωνιακή τεχνολογία στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω - Γιώργος Δάρδανος.

Λούτου, Σ. Μ. (2016). Αναλυτική ροή εργασιών για τη βελτίωση διαδικασιών μάθησης στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών σε σύγχρονες μεθόδους αξιολόγησης. Πειραιάς.

Μάγος, Κ., & Παναγοπούλου, Π. (2008). Δρώ ερευνώντας και ερευνώ δρώντας: Η έρευνα δράσης στην εκπαίδευση εκπαιδευτών. Στα Ψηφιακά Πρακτικά του 3ου Διεθνούς Συνεδρίου της Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων: "Εκπαίδευση και Επαγγελματοποίηση Εκπαιδευτών Ενηλίκων" (CD-ROM).

Μαλικιώση - Λοΐζου, Μ. (2001). *Η συμβουλευτική ψυχολογία στην Εκπαίδευση* (γ' έκδοση). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μάντζιου, Τ. (2001). Οι ερωτήσεις των παιδιών. Η ποιότητα του παιδικού σταθμού και τα συναισθήματα της μητέρας (διδ. διατριβή). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Μικρόπουλος, Τ. Α. (2006). *Ο Υπολογιστής ως γνωστικό εργαλείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπαζάνης, Β. (2017, Ιουνίου 17). Ο Κριτικός Φίλος στην Έρευνα Δράσης. (Α. κ.-Μ. ΠΜΣ Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό: Τυπική, Ed., & Τ. Ε. Πολιτικής, Compiler)

Κόρινθος, Κορίνθου, Ελλάδα: Πανεπιστήμιο Κορίνθου. Retrieved from <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/06/17/%CE%BF-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%86%CE%AF%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7%CF%82/#more-293>

Μπούμπουρα, Μ. (2010). *Έρευνα Δράσης: Βελτίωση των σχέσεων των μαθητών μέσα από ομαδοσυνεργαστική διδασκαλία (διπλωματική εργασία)*. Ρέθυμνο: Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Μπρούζος, Α. (1998). *Ο εκπαιδευτικός ως λειτουργός συμβουλευτικής και προσανατολισμού*. Αθήνα: Λύχνος.

Νικολοπούλου, Κ. (2009). *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Προσχολική Εκπαίδευση - Ένταξη, χρήση και αξιοποίηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Ντολιοπούλου, Ε. (1999). *Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω - Γιώργος Δάρδανος.

Σολομωνίδου, Χ. (2001). *Σύγχρονη Εκπαιδευτική Τεχνολογία. Υπολογιστές και μάθηση στην Κοινωνία της Γνώσης*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Σπανάκου, Α. (2005). *Οι νέες τεχνολογίες ως μια περίπτωση εκπαιδευτικής αλλαγής: μια μακροχρόνια έρευνα δράσης σε εκαπιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (διδ. διατ.)*. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Τζιμογιάννης, Α. (2015). Οι ΤΠΕ στο σχολείο του 21ου αιώνα: από τα προγράμματα επιμόρφωσης στις κοινότητες μάθησης εκπαιδευτικών. In Γ. Μπαγάκης, *Μεθοδολογία, πρακτικές, πολιτικές επιμόρφωσης και επαγγελματικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού που βασίζονται στο σχολείο* (pp. 116-126). Αθήνα: Γρηγόρη.

ΥΠΕΠΘ. (1997). *Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Πληροφορικής*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Retrieved from www.pi-schools.gr

Φεσάκης, Γ. (2009). Πρόσβαση νηπίων σε ΤΠΕ εκτός σχολείου και σχετικές δραστηριότητές τους. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην εκπαίδευση*, 2(1-2), pp. 5-27.

Φιλίππουσης, Γ. (2015). «Ποιος φοβάται το διαδίκτυο;» Μια πλουραλιστική προσέγγιση της μάθησης με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. *8th International Conference in Open & Distance Learning*, (pp. 68-75). Αθήνα.

Ιστοσελίδες

<https://blogs.sch.gr/>

<http://www.actionresearch.gr/system/files/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%88%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%20%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7%CF%82.pdf>

Πηγές Εικόνων

- Εικόνα 1: <https://www.cube-concept.gr/el/emporika/mpomiroypolh-paidikos-sta8mos>
- Εικόνα 2: Προσωπικό αρχείο.
- Εικόνα 3: <https://www.onmed.gr/ygeia-eidhseis/story/348671/paidia-othones-oi-nees-odigies-tis-amerikanikis-akadimias-paidiatrikis>
- Εικόνα 4: <http://www.actionresearch.gr/system/files/pg01-EreunaDrasis.pdf>
- Εικόνα 5: https://scientix.ellak.gr/wp-content/uploads/sites/30/2018/09/Chatzopoulos_et_al_presentation.pdf
- Εικόνα 6: <https://docplayer.gr/41885346-Kritikipaidagogikitiseirinis-ereyna-theoriakaipraxi.html>
- Εικόνα 7: Προσωπικό αρχείο
- Εικόνα 8: Προσωπικό αρχείο
- Εικόνα 9: Προσωπικό αρχείο
- Εικόνα 10: Προσωπικό αρχείο
- Εικόνα 11: Προσωπικό αρχείο